МІНСКАЯ ПРАЎДА

Газета заснавана 1 лістапада 1950 года | Аўторак, 26 ліпеня 1994 года | № 78 (10778) | Цана 200 руб.

27 ліпеня — Дзень незалежнасці Рэспублікі Беларусь

ЗАХАВАЦЬ І ЎМАЦАВАЦЬ СУВЕРЭНІТЭТ КРАІНЫ

Паважаныя суайчыннікі!

Чатыры гады назад Вярхоўны Савет прыняў Дэкларацыю аб дзяржаўным суверэнітэце Беларусі.

У тым, што адбылося 27 ліпеня 1990 года, ёсць свая гістарычная справядлівасць. Ідэя незалежнасці — дзяржаўнай, палітычнай, нацыянальнай — мае на Беларусі тысячагадовую гісторыю. Яна адлюстравана ў статутах Вялікага княства Літоўскага, рускага, жамойцкага, статутных граматах Беларускай Народнай Рэспублікі, Канстытуцыі БССР і замацавана новай Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь. Галоўны ее стрыжань — перспектыўнасць беларускай цывілізацыі, для якой аднолькава непрымальныя крайне негатыўныя тэндэнцыі як "усходняя", так і "заходняя" мадэлі развіцця. Наша мэта — дэмакратычная, прававая і гарманічна ўпарадкаваная еўрапейская дзяржава.

Сёння Беларусь — паўнапраўны член міжнароднага супольніцтва, маладая краіна, якая, як адзначыў Генеральны сакратар ААН Бутрас Б.-Галі, служыць прыкладам для многіх дзяржаў гэтай арганізацыі за сваю паслядоўную міралюбівую палітыку.

Наша Бацькаўшчына імкнецца жыць духам нашых бацькоў, нацыянальнымі традыцыямі народаў, якія насяляюць гэтую зямлю. Яна адраджае гэтыя традыцыі. І ўсе мы разам жадаем, каб нашы дзеці жылі ў такой Беларусі, якая б стала дзяржавай на зайздрасць многім. Але аднаго жадання недастаткова. Таму што адна справа — акрэсліць шлях у будучыню, і зусім іншая — ісці гэтым шляхам.

Мы ўжо дакладна вызначыліся, што будуем рыначную, сацыяльна арыентаваную эканоміку. Але ж, безумоўна, станоўчага за гэтыя чатыры гады магло быць і больш. І калі ў адносінах дзяржаўнага будаўніцтва мы дасягнулі сур"ёзных пераўтварэнняў, то ў эканамічнай сферы вынікі маласуцяшальныя. На жаль, пакуль нельга сказаць, што эканамічнае становішча рэспублікі стабілізавалася. Чацвёртыя ўгодкі незалежнасці маладая краіна сустракае ў цісках найцяжэйшага эканамічнага крызісу. Нам жа для паспяховага развіцця патрэбна не проста стабілізацыя, а значны ўздым эканомікі.

Спадзяёмся, што першы Прэзідэнт Беларусі разам з новым урадам, у цесным супрацоўніцтве з Вярхоўным Саветам, дзейнічаючы ў рамках Канстытуцыі рэспублікі, умацуюць суверэнітэт дзяржавы, дэмакратычныя правы і свабоды грамадзян, змогуць забяспечыць дабрабыт і шчасце народа.

Таму перш за ўсё неабходна запоўніць пэўны прававы вакуум: удасканаліць заканадаўства аб Кабінеце Міністраў, мясцовым самакіраванні, прыняць новы закон аб выбарах, акрэсліць дакладныя формы супрацоўніцтва парламента з прэзідэнцкай уладай. Гэта неабходна зрабіць як мага хутчэй на карысць беларускага народа.

Шчыра разлічваем на згоду па гэтых і іншых прынцыповых пытаннях развіцця Бацькаўшчыны, умацавання яе дзяржаўнасці ў беларускім грамадстве, паміж парламенцкімі фракцыямі, палітычнымі партыямі і плынямі. Мы не павінны забываць, што Беларусь была і застаецца еўрапейскай дзяржавай. І як ніколі раней лічым найважнейшай справай — аб'яднанне нашага народа.

У Беларусі ёсць магчымасці забяспечыць устойлівае развіццё сваёй эканомікі, павысіць узровень абароны правоў і свабод чалавека, гарантаваць дастойны лад жыцця ўсім сваім грамадзянам. Гэта наша галоўная агульная мэта, і сваімі абавязак усіх структур дзяржаўнай улады. Аб'яднаўшы намаганні, мы абавязкова дасягнем поспеху!

Няхай жа на радасць усім нам квітнее наша Бацькаўшчына!

І дзеля гэтага не пашкадуем ні сіл, ні працы.

Са святам вас, паважаныя суайчыннікі, з Днём незалежнасці!

ПРЭЗІДЫУМ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ.

Створана адміністрацыя Прэзідэнта

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка падпісаў Указ аб стварэнні адміністрацыі Прэзідэнта. Кіраўніком адміністрацыі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь назначаны Леанід Сініцын, які раней працаваў намеснікам старшыні пастаяннай камісіі Вярхоўнага Савета па пытаннях архітэктуры, будаўніцтва, вытворчасці будаўнічых матэрыялаў і жыллёва-камунальнай гаспадаркі вёскі і горада. У час выбарчайкампаніі Леанід Сініцын узначальваў штаб кандыдата ў прэзідэнты рэспублікі Аляксандра Лукашэнкі.

Леаніду Сініцыну, як і Прэзідэнту, сорак гадоў. Ён — інжынер-будаўнік па прафесіі. У Вярхоўны Савет выбіраўся, калі быў галоўным інжынерам трэста № 17 магілёўскага «Лаўсанбуда».

БЕЛІНФАРМ.

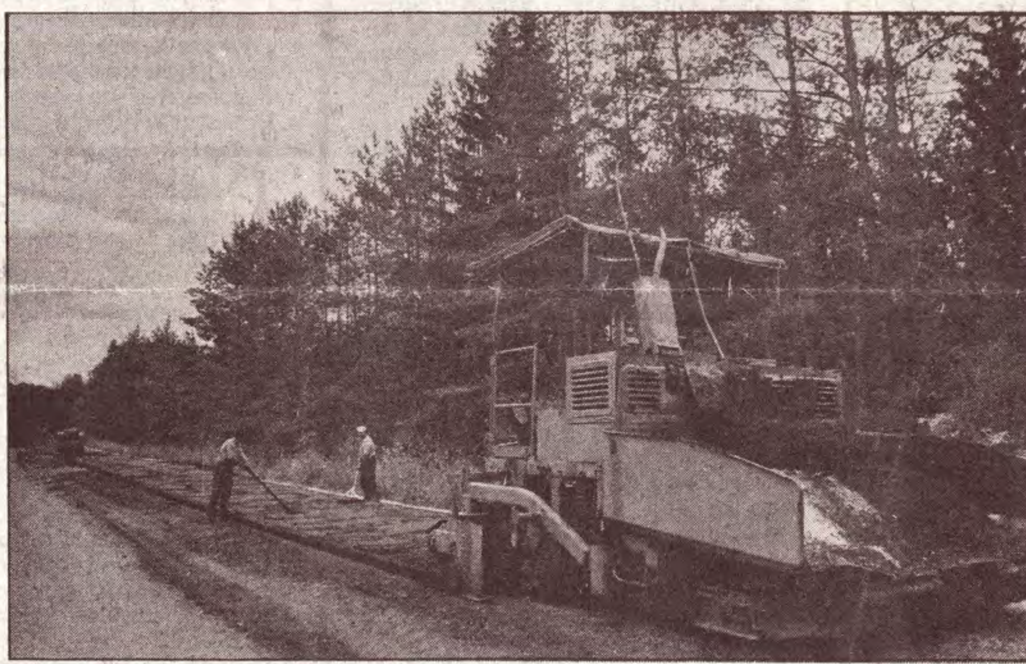

Калі вам давядзецца ехаць па дарозе Аляхновічы—Гарадок, што ў Маладзечанскім раёне, ведайце: асфальт тут клалі работнікі ДРБУ-195 праектна-рамонтна-будаўнічага аб"яднання "Мінскаблдарбуд" і Мінскага аб"яднання "Амкадор".

НА ЗДЫМКАХ: рабочыя-дарожнікі Аляксей **Казлоў,** Веніямін **Грыц,** дарожны майстар Генадзь **Саўчык,** Віктар **Паляковіч,** Аляксандр **Маргоўка** і Анатоль **Кухта;** машыніст аўтаўкладчыка Уладзімір **Бруй;** дарога шэраю стужкай ўецца.

Фота Анатоля БАСАВА.

■ Ураджай-94

КАМБАЙНЫ Ў ПОЛЕ ВЫЙДУЦЬ

Але з-за бязладдзя ў эканоміцы можа спыніцца збожжаўборачны канвеер

На парозе жніво. А ці ўсё гатова да яго ў калгасах і саўгасах вобласці? З такім пытаннем карэспандэнт "Мінскай праўды" звярнуўся да намесніка начальніка аддзела механізацыі, электрыфікацыі і тэхнічнага прагрэсу аблсельгасхарча М.М.КРУТАЛЕВІЧА.

— У гаспадарках вобласці налічваецца 5.450 збожжаўборачных камбайнаў розных марак, — паведаміў Мікалай Міхайлавіч. — Аднак назваць дакладны працэнт іх гатоўнасці, скажам, на ўчарашні дзень не ўяўляецца магчымым, бо аператыўныя зводкі цяпер не збіраюцца. Ёсць толькі статыстычныя звесткі, але абстаноўка ў раёнах мяняецца кожны дзень. Увогуле ж да работы гатова дзесьці звыш 80 працэнтаў уборачных агрэгатаў, што прыблізна на ўзроўні мінулага года. Таму, мяркую, калгасы і саўгасы не павінны дзесьці спазніцца з пачаткам жніва па тэхнічных прычынах.

Уборкі чакаюць сёлета 523,7 тысячы гектараў збожжавых і зернебабовых. Нагрузка на камбайн складае 96 гектараў. Гэта яшчэ нямнога. Між тым, летась на адзін агрэгат прыпадаў 91 гектар.

— Павялічылася плошча пасеваў, ці адбыліся змены ў камбайнавым парку?

— Плошча пасеваў, можна сказаць, не павялічылася. А вось у камбайнавым парку змены адбываюцца. Разумееце, машына, як і чалавек, старэе, зношваецца. Менавіта па гэтай прычыне камбайнавы парк гаспадарак вобласці паменшаў сёлета на 340 машын. З"ява не радасная. Асабліва, калі ўлічыць, што ў апошнія два гады гаспадаркі фактычна не набываюць новыя сельгасмашыны. У Слуцкім раёне, напрыклад, ужо сёлета сярэдняя нагрузка на камбайн дасягнула ста гектараў.

— У мінулыя гады ўсе райаграпрамтэхнікі мелі абменны запас вузлоў і дэталей.

— Так. Гэта вельмі выручала гаспадаркі ў гарачую пару. Спыніўся ў загонцы камбайн — інжынер ці механік, папярэдне звязаўшыся з пунктам, клаў у аўтамашыну сапсаваную дэталь ці вузел (калі патрэбнага не было на сваім складзе) і ехаў на пункт. Міналі лічаныя гадзіны — і "палявы карабель" зноў кіраваўся па хвалях збажыны.

Сёння стварыць і падтрымліваць неабходны запас вузлоў і дэталей немагчыма: няма, ці амаль няма, грошай на рахунках калгасаў, не могуць набраць разгон у сваёй дзейнасці і райаграпрамтэхнікі.

Аднак хачу заўважыць, што і ў гэтых складаных умовах іх калектывы не сядзяць склаўшы рукі. Напрыклад, майстэрні прымаюць заказы гаспадарак без перадаплаты. Выконваюць па заяўках самыя розныя работы. Капыльская райаграпрамтэхніка, напрыклад, арганізавала выпуск норый НПЗ-20 у поўным зборы для збожжатокаў. Каўшы і стужку для норый вырабляюць таксама ў Фаніпалі. У Дзяржынскай райаграпрамтэхніцы наладзілі выраб камеры згарання топак для збожжасушылак. У Барысаве выпускаюць акумулятары, якія служаць ніяк не горш за тыя, што набываюцца за межамі рэспублікі. Калектыў Вілейскай райаграпрамтэхнікі наладзіў выраб шасцерняў і зорачак практычна для ўсіх сельгасмашын.

Словам, служба тэхнічнага аграсервісу таксама імкнецца ісці ў нагу з часам. Яна, калі можна так сказаць, не кідае на волю лёсу калгасы і фермерскія гаспадаркі, а па магчымасці імкнецца выконваць свае функцыі. Дастаткова сказаць, што служба забеспячэння каля 20 пазіцый па рамонту камбайнаў закрыла сёлета менавіта за кошт нашых беларускіх прадпрыемстваў.

— Як бачна, Мікалай Міхайлавіч, збожжаўборачная і сушыльная тэхніка калгасаў — няхай не на ўсе сто працэнтаў (такога, бадай, ніколі не назіралася) — будзе працаваць. І гэта, прызнаюся, прыемна. Але трэба дамагчыся яшчэ, каб не стаялі спраўныя машыны.

— Вы маеце на ўвазе забеспячэнне іх палівам?

— Так.

— Гэта не мая кампетэнцыя, аднак магу паведаміць, што з бензінам і саляркай у гаспадарках надзвычай туга. Калі так жніво будзе забяспечвацца энерганосьбітамі і далей, то камбайны не вернуцца з поля да верасня. Мяркуйце самі, колькі бензіну і саляркі нам патрэбна: па вобласці пры нармальнай рабоце збожжаўборачнага канвеера штодзённа выдаткоўваецца ў такі час 1.000 тон бензіну і 1.500 тон саляркі. А жніво ідзе пры добрым надвор"і паўмесяца. Таму па лініі нашай службы, як кажуць, шмат дзірак назіраецца, а ў аграпрамзабеспячэнні справы яшчэ складаней. Верагодна так, калі нічога не зменіцца, будзе ісці і жніво.

Іван АБАБУРКА.

ПЕРШАЕ ПАСЯДЖЭННЕ

Пры Старшыні Вярхоўнага Савета створаны грамадскі Савет па прававых пытаннях. Пад старшынствам кіраўніка парламента 22 ліпеня адбылося яго першае пасяджэнне. Вітаючы ўдзельнікаў пасяджэння, Мечаслаў Грыб падкрэсліў, што прапанова прыняць удзел у рабоце грамадскага Савета была накіравана найбольш кваліфікаваным і аўтарытэтным беларускім вучоным-правазнаўцам, юрыстам-практыкам. Увайсці ў Савет і працаваць у ім выказалі жаданне больш чым 20 юрыстаў з усіх абласцей рэспублікі.

Удзельнікі першага пасяджэння абмеркавалі праект палажэння аб грамадскім Савеце па прававых пытаннях. У ім, у прыватнасці, гаворыцца, што Савет ствараецца... "у мэтах аказання садзейнічання ў распрацоўцы навукова-абгрунтаваных рэкамендацый па прававому забеспячэнню законных інтарэсаў грамадзян, прадпрыемстваў, удасканаленню заканадаўства, умацаванню грамадскага парадку і ўзмацненню барацьбы са злачыннасцю". Перад членамі Савета ставяцца задачы па фарміраванню канцэпцыі прававой палітыкі, распрацоўцы прапаноў па рэалізацыі канстытуцыйных гарантый, аналізу становішча спраў у прававой сферы.

БЕЛІНФАРМ.

■ Аздараўленне

ШУМІЦЬ, ГУДЗЕ «ЗЯЛЁНЫ БОР»

і нясе дзецям радасць, здароўе

З-ЗА НЕДАХОПУ сродкаў сёлета на Салігоршчыне дзейнічаюць толькі дзве аздараўленчыя ўстановы. З лагерам адпачынку "Дубрава", увогуле, усё зразумела. Яго гаспадар, вытворчае аб"яднанне "Беларуськалій", якое працуе ў асноўным на замежжа, можа дазволіць такую раскошу — за мінімальную плату аздараўляць сваіх дзяцей. У санаторна-аздараўленчага комплексу "Зялёны Бор" такога апякуна няма. Ён — на гаспадарчым разліку, жыве толькі на грошы, якія сам зарабляе. Тым не менш, круглы год "Зялёны Бор" поўніцца дзіцячымі галасамі. А ў летнія месяцы пад спальні абсталёўваюцца дадатковыя пакоі і ў комплексе адпачываюць 460 хлопчыкаў і дзяўчынак самых розных узростаў. Хаця і каштуе адно месца тут не танна — паўтара і больш мільёна рублёў.

— Уся справа ў тым, што ў нас, на мой погляд, гарманічна спалучаюцца адпачынак і лячэнне дзяцей, — расказвае дырэктар комплексу З.М.Стаднікава. — Гэтыя працэсы проста немагчыма раздзяліць.

Едуць у "Зялёны Бор" дзеці з санаторна-курортнымі картамі. Кожны маленькі пацыент атрымлівае патрэбныя яму працэдуры, лекі. Але ўсе яны без выключэння — актыўныя ўдзельнікі агульных аздараўленчых мерапрыемстваў. Прагулка па экалагічна чыстым сасновым лесе ці на рэчку Случ для дзяцей, аслабленых чарнобыльскай аварыяй, — гэта не проста цікавае падарожжа, а і даволі эфектыўнае лячэнне. Ці той жа баль кветак, калі хлопчыкі і дзяўчынкі не толькі любуюцца прыгажосцю прыроды, а і ўдыхаюць цудоўны, гаючы водар...

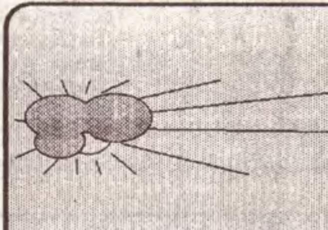
Асобна хочацца сказаць пра біржу працы. Вядома, што праца — вялікі лекар ад многіх хвароб. Растлумачыць гэта дзецям даволі цяжка, а прымус ніякага эфекту не дасць. Таму і "выпусцілі" ў "Зялёным Бары" ўласныя грошы. Дзеці, як і іх бацькі, кінуліся ў прадпрымальніцтва. Прапалоў клумбу ці градку — атрымай зарплату. Дапамог парадак у клубе навесці — тое ж самае. Спецыяльны чалавек прыме, ацэніць работу. А потым юны бізнесмен можа распарадзіцца грашыма, як пажадае: пап"е ліманаду ў кафэ, купіць шакаладку ці, скінуўшыся з сябрамі, на пэўны час закупіць відэазалу, паглядзіць мульцікі. Дарэчы, у "Зялёным Бары" ёсць свая тэлестудыя, якая паказвае цікавыя праграмы...

У "Зялёным Бары" — два дзесяткі высокакваліфікаваных медыкаў, якія ўсебакова абследуюць, лечаць дзяцей. Увогуле, як і ў большасці падобных аздараўленчых комплексах. Але два моманты ўсё ж, думаецца, выдзяляюць гэтую ўстанову сярод іншых. Па-першае, тут працуе псіхолаг-біяэнергакарэктар А.Я.Рапапорт. Так сказаць, Кашпіроўскі мясцовага значэння: лечыць анурэзы, перапуды, іншыя хваробы. Па-другое, для аздараўлення органаў дыхання маецца мініяцюрная лячэбніца, памяшканне, дзе сцены выкладзены солевымі блокамі, выразанымі ў мясцовай шахце. Сільвініт вельмі добра ачышчае, іанізуе паветра, што самым лепшым чынам уплывае на стан лёгкіх, бронхаў.

— У бліжэйшы час лячэбніцу мы значна расшырым, будзе ў ёй і асобны ўрач-спецыяліст, — гаворыць Зінаіда Мікалаеўна. — Будуем сауну, басейн, абсталюем там і вадапад, цыркулярны душ. Для таго, каб адпачынак, радасць дзіцячая яшчэ больш эфектыўна адбіваліся на здароўі нашых юных пацыентаў.

Калі дабавіць, што ў "Зялёным Бары" пяціразавае харчаванне ды шклянка соку ў дадатак. Што бананы, апельсіны ў ім далёка не рэдкасць. Што прадукты, як правіла, купляюцца свежыя, у мясцовых жыхароў ці на рынку, то стане зразумела, чаму і ў наш складаны час гэтая дзіцячая ўстанова карыстаецца такой вялікай папулярнасцю.

Уладзімір БЫЧЭНЯ.

НАДВОР'Е

Сёння днём па вобласці чакаецца малавоблачнае, без ападкаў надвор'е. Тэмпература паветра 25—30, у Мінску — 26—28 градусаў цяпла.

■ Рэпліка

Спецыялістаў па афармленню інтэр'ераў рыхтуюць у сярэдніх спецыяльных і вышэйшых навучальных установах. Створаны навукова-даследчыя інстытуты, у якіх такія людзі распрацоўваюць праекты "адзення" інтэр'ераў. Здаралася, да трэціх пеўняў дэбатуюць, пакуль выберуць лепшы варыянт. І трэба адзначыць, што атрымлівалася нядрэнна.

Бывала, заходзіш у тую ці іншую залу, і адчуваеш, што колер яе сцен, мэбля, спрыяюць твайму добраму настрою. Але ў наша жыццё ўварвалася новая праслойка гандляроў, якія атабарыліся ў пад'ездах дамоў, у арках, падвалах, падземных пераходах. Яны, прабачце, гатовы нават у тым месцы прадаваць тавары. Ім у сне бачацца кішэні, набітыя "бабкамі". Настаў час паразважаць і пра шыльды гэтых гандлёвых кропак. Яны ў большасці сваёй перакачавалі з нейкіх замежных "фаліянтаў". Чытаеш на іх дзікунскія скарачэнні і за галаву хапаешся, бо на тых шыльдах цяжэй адшукаць беларускае слова, чым іголку ў стозе сена. І гэта ў той час, калі чацвёрты год на ўсіх нарадах, у парламенце да хрыпаты балабонім аб адраджэнні роднай мовы, аб няўхільным выкананні Закона аб мовах у рэспубліцы. Дзіўныя мы людзі: гаворым адно, а робім — зусім другое. Не згодны з маімі меркаваннямі?

Кубрык абсурду

Тады прайдзіцеся хаця б па праспекце імя Ф.Скарыны нашай сталіцы, і вы абавязкова далучыцеся да выказанага аўтарам гэтых радкоў. Сустрэў нядаўна знаёмага мастака, які "пацеў" над афармленнем шыльды з трох літар "ГАМ" для будучага дзіцячага кафэ. Гам, як сведчыць "Тлумачальны слоўнік беларускай мовы", азначае тое ж, што і есці. А вось злыя языкі аб іншым мянташаць, даказваюць, што "ГАМ" — гэта пасвячэнне старшыні Мінскага гарсавета Герасіменку Аляксандру Міхайлавічу... Ведаю, што сучасныя прадпрымальнікі і да такога дадумацца могуць.

Калі гляджу на тавары, якія ў такіх будках падсоўваюцца пакупнікам, мне чамусьці здаецца, што ў Беларусі даўным-даўно спыніліся ўсе прадпрыемствы і цяпер адзінае выратаванне — везці з-за мяжы ўсё тое, ад чаго там, крывячыся, даўно адварочваюць насы. І пруць машынамі, паяздамі, самалётамі.

Але вернемся да інтэр'ераў. Чаго на іх сценах не ўбачыш: тут і партрэты голых жанчын, і сабачыя галовы з вышчаранымі ікламі, і этыкеткі ад заморскіх вінаў. Але тое, што адчыбучылі гаспадары "Кубрыка" (на праспекце Ф.Скарыны, ля плошчы Перамогі), не вытрымлівае ніякай логікі. Тут дзве сцяны ў самым літаральным сэнсе абклеены нашымі "вавёрачкамі", "зайчыкамі", "мядзведзямі", "ваўкамі". На кожнай банкноце захмялелымі малойчыкамі і маладзіцамі выпісаны словы. Хтосьці выказвае падзяку за моцную каву, хтосьці за шампанскае з лёдам. А ёсць і інтымныя прызнанні, якія звычайна на "людзі" не выносяць. Чаму такая знявага да дзяржаўных грашовых знакаў? Па-першае, адсутнасць культуры, як у тых, хто выводзіць на іх свае іерогліфы, так і тых, каму належаць такія забягалаўкі. Па-другое, бадай, не зраблю адкрыцця, калі скажу, што кіраўнікі-недацёпы падзялілі людзей рэспублікі на вельмі багатых і на вельмі бедных. Апошнія дрыжачымі рукамі пералічваюць тых "вавёрачак" і "зайчыкаў", каб разлічыцца за бутэльку малака. Здараецца, што і на такую пакупку ім не хапае грошай. А таўстасумы ў такіх выпадках не скупяцца: трэба пакінуць знак удзячнасці, ляп на сцяну банкноту з нейкай таямнічай уласнай загагулінай, і будзь здароў!

Адным словам, гандлёвая кропка "Кубрык" ператварылася ў кубрык абсурду. Інакш не назавеш знявагу над грашыма. А што, калі такі "вопыт" перакінецца і на больш вядомыя ўстановы гандлю? Падобнае можа здарыцца, бо тыя, хто жыве па прынцыпу "купіў-прадаў" грошай не лічаць.

Уладзімір АНТОШЫН.

УСТАНОВЛЕНЫ ЗАКУПОЧНЫЕ ЦЕНЫ

Установлены новые закупочные цены на продукцию растениеводства (зерновые и масличные культуры за 1 кг.).

В частности, на:

рожь — 1500 руб.;

тритикале — 2100;

пшеницу с содержанием клейковины до 18 % — 1950, от 18 до 23 % — 2550, свыше 23 % — 3300;

ячмень пивоваренный — 2550, рядовой — 16750, наиболее ценных сортов — 1800, выращенный без пестицидов для производства детского питания — 2100;

овес: высоконатурный — 2250, средненатурный — 1950, низконатурный — 1650, наиболее ценных сортов — 2400, выращенный без пестицидов для производства детского питания — 2400;

гречиху: рядовую — 6750, наиболее ценных сортов — 8250, выращенную без пестицидов для производства детского питания — 8250;

люпин, бобы — 6000;

сою — 9000;

горох, пелюшку — 3750;

вику — 4800;

кукурузу — 3000;

просо — 4500;

семена сурепки и рапса первого класса — 6000, второго класса — 5000.

Цены установлены на условиях франко-хозяйства (транспортные расходы оплачиваются заготовителем).

Стэла ІВАНОВА,

дырэктар абласнога Цэнтра народнай творчасці:

«САПРАЎДНЫ ПАДМУРАК КУЛЬТУРНАЙ ПАЛІТЫКІ — ГЭТА ЧАЛАВЕК,

аб правах якога мы шмат і прыгожа навучыліся гаварыць. А што робім, каб дапамагчы яму далучыцца да скарбаў духоўнасці?..»

— Стэла Станіславаўна, у сваім дакладзе на нядаўняй навукова-практычнай канферэнцыі па развіццю народнай самадзейнай творчасці вы адзначылі: "Яшчэ некалькі гадоў назад мала хто задумваўся аб рэальным развіцці культуры..." Ці не занадта было сказана?

— Ніколькі. Пабудуем, бывала, культасветустанову і не перастаём пляскаць у ладкі. Убачым у гадавых справаздачах некалькі новых калектываў — зноў няма мяжы захапленню. А сапраўдны падмурак культурнай палітыкі — гэта чалавек, аб правах якога мы шмат і прыгожа навучыліся гаварыць. А што робім, каб дапамагчы яму далучыцца да скарбаў духоўнай культуры, узбагаціцца імі? Шчыра прызнаюся: да многага не даходзім. Ні розумам, ні рукамі. Кожнага павінна хваляваць пытанне: як сёння выжываюць установы культуры, як зберагаем родную спадчыну, развіваем таленты людзей? Вусцішна становіцца, калі даведваешся, што клубы прадаюцца камерцыйным структурам. Ёсць чым, безумоўна, нам і ганарыцца. Многія калектывы мастацкай самадзейнасці сваё майстэрства дэманструюць нярэдка ў блізкім і далёкім замежжы.

— Яшчэ нядаўна існавала, на мой погляд, добрая традыцыя — у гонар знамянальных гістарычных дат праводзіць агляды, фестывалі, дэкады народнай творчасці. Цяпер на такіх рэвалюцыйных датах пастаўлены крыж. На фестывалях, аглядах — таксама?

— На Міншчыне такая традыцыя пакуль жыве. І хачу запэўніць: будзе жыць. Цікава прайшоў агляд калектываў сельскай мастацкай самадзейнасці. Паспяхова правялі творчую "інвентарызацыю" ў раённых і гарадскіх Дамах культуры. Дарэчы, гэтую катэгорыю культасветустаноў мы "прасвечвалі" ўпершыню. Убачылі шмат цікавых калектываў, індывідуальных выканаўцаў.

— Хацелася б больш падрабязна пачуць пра іх творчыя здабыткі, праблемы.

— Пачну з апошняга. Нявырашаных праблем яшчэ шмат. Возьмем песню, гэтую вечную спадарожніцу чалавека. Нярэдка слухаеш той ці іншы калектыў і адрозніць не можаш: спяваюць слуцакі ці пухаўчане? Карацей кажучы, хары не маюць свайго твару. А гэта таму, што іх кіраўнікі не ведаюць традыцый роднага краю, абыякава падыходзяць да рэпертуару. Свой непаўторны песенны каларыт маюць толькі некаторыя калектывы. Вельмі паказальны прыклад артыстаў вёскі Морач, што ў Клецкім раёне. Нашчадкам сваім старэйшыя ўдзельнікі самадзейнасці перадаюць і манеру спявання, і гук, і песню матчыну. Вялікую цікавасць да самадзейнасці праяўляе старшыня мясцовага сельскага Савета Марыя Мікалаеўна Майсак. Яна, вобразна кажучы, бензін з-пад зямлі дастане, каб артысты вёскі змаглі дабрацца на той ці іншы фестываль. Заўсёды яе можна бачыць на рэпетыцыях.

Але вернемся да рэпертуару. Не прынята цяпер спяваць пра Радзіму, партыю, вялікіх кіраўнікоў... Кветачкі, рэчачкі, бярозкі, вербачкі, няўдалае каханне — вось галоўныя тэмы сённяшніх песень. Таму і гучаць амаль на кожным канцэрце "Шэрая лашадачка", "У садзе гуляла", "Дзе мая Маруся?", "На вуліцы — грымата" і інш.

Крывяць душой тыя, хто гаворыць, што няма цікавых твораў гэтага жанру. Ад старадарожцаў такога не пачуеш — там наладжваюць экспедыцыі па пошуку цікавых песень. Дарэчы, сабралі іх столькі, што на дзесяткі калектываў хопіць.

Крыўдна, што многія вядомыя ў мінулым калектывы альбо зусім "паміраюць", альбо пераўтвараюцца ў невялікія ансамблі. Разваліўся Крывіцкі народны хор, не чуваць голасу спевакоў з вёскі Вясея Слуцкага раёна, здае свае пазіцыі Лявонавіцкі народны хор... Такі спіс можна прадоўжыць. Перакانана, што спасылкі на недахоп бензіну, транспарту, вопытных кадраў не маюць пад сабой падставы. Там, дзе клапоцяцца аб культасветустановах, арганізацыі вольнага часу насельніцтва, такога не назіраецца.

— Стэла Станіславаўна, ствараецца ўражанне, што фальклор "забівае" ўсе астатнія жанры. Ці не перабор атрымліваецца?

— Згодна з вамі. Пайшоў сапраўдны фальклорны "вал". І мяне гэта палохае. У вывучэнні вуснай народнай творчасці нам яшчэ трэба прайсці лікбез, хаця многія ў гэтай справе лічаць сябе прафесарамі. Нядаўна сумесна з Інстытутам праблем культуры была арганізавана школа фалькларыстаў. Дрэнна, што многія раёны вобласці не прыслалі на заняткі сваіх прадстаўнікоў. А вучыцца трэба. Задача пастаўлена так, каб у кожным аддзеле культуры быў спецыяліст па фальклору.

— А цяпер, калі ласка, давайце пагаворым пра народны танец.

— На жаль, жанр харэаграфіі на Міншчыне развіваецца слаба. Танцуюць у асноўным дзеці, у большасці сваёй — дзяўчынкі. У мяне вялікая надзея на класы харэаграфіі, якія створаны пры школах мастацтваў. Кожны, хто займаецца народнай харэаграфіяй, павінен вывучаць танцы ў месцах іх з"яўлення. Шмат у гэтым кірунку зроблена лабараторыяй харэаграфіі Мінскага універсітэта культуры, дзе вывучаны і запісаны танцы многіх рэгіёнаў нашай вобласці. Але гэты скарб ляжыць некранутым у папках, а мы, як і шмат гадоў назад, танцуем "Крыжачок", "Лявоніху" ды кадрылю. Балетмайстры, якіх выпускаюць універсітэт культуры, вучылішчы, граматна абучаны, тэхнічна падрыхтаваныя, але гэта толькі іх уваходзіны ў прафесію, хаця яны і маюць дыпломы.

— Не зразумеў...

— Тады пачну з пытанняў. Ці можна наогул народны танец ствараць? Ці патрэбна? Ён жа ўжо даўно створаны. На маю думку, фальклор у чыстым выглядзе на сцэне немагчымы. Справа ў тым, што я не магу танцаваць так, як рабілі гэта нашы бабулі, фізічна не магу! Час іншы, светапогляд іншы, іншыя тэмпарытмы жыцця. Немагчыма скапіраваць бабуль, дакладна перадаць іх рухі, іх адносіны да кавалера. Я магу выконваць гэты ж танец толькі так, як павінен гэта рабіць сучасны чалавек. Гэта таксама фальклор, толькі прыстасаваны да сённяшніх рэалій жыцця.

— Некалькі слоў пра інструментальныя калектывы.

— І яны не могуць пахваліцца рэпертуарам. Цяпер спецыяльна для іх ніхто не піша. Чым можам — дапамагаем. Заключаем пагадненні з прафесійнымі музыкамі на апрацоўку твораў для таго ці іншага калектыву, але гэта кропля ў моры. І самі кіраўнікі такіх калектываў не праяўляюць ініцыятывы і вынаходлівасці. Прывучылі мы іх жыць на ўсім гатовенькім. Раблю такую выснову таму, бо ва універсітэце культуры, акадэміі музыкі, вучылішчах захоўваецца нямала дыпломных работ студэнтаў, у якіх — інструментоўкі для самых розных аркестравых калектываў: і духавых, і народных, і ансамбляў. Пры жаданні з усім гэтым можна пазнаёміцца. Ды нашы спецыялісты не спяшаюцца дакрануцца да вечных скарбаў Бацькаўшчыны. Тым больш што і па іншых прычынах можа наступіць знікненне такіх калектываў. Стала невырашальнай праблемай набыццё самага звычайнага — струн, трысцінак. Наогул не ведаю, дзе зараз купляць такія інструменты — рэспубліка іх не выпускае.

Недаравальна і тое, што распаўся адзіны ў вобласці Дзяржынскі цымбальны аркестр. А гэта ж быў наш музычны гонар!

— На Міншчыне шмат цудоўных індывідуальных выканаўцаў, якія іграюць на самых розных інструментах...

— Мне пашчасціла быць у некаторых экспедыцыях з кандыдатам мастацтвазнаўства Інай Дзмітрыеўнай Назінай, дзе яна рабіла запісы для падрыхтоўкі грампласцінкі "Музычны фальклор Міншчыны". Вы б бачылі, як свецяцца вочы ў гэтых людзей, калі яны іграюць свае мелодыі, з якім гонарам яны расказваюць пра свае інструменты, іх "біяграфію". Усе яны заслугоўваюць павагі і падтрымкі.

— У антыалкагольны перыяд арганізоўваліся курсы пастаноўшчыкаў лімонадных вяселляў. Прыдумваліся сцэнарыі, адарваныя ад канкрэтных абставін, і дасылаліся ў культасветустановы. Сумна было на такіх урачыстасцях, бо ўсё распісана, усе жарты падрыхтаваны загадзя, прыдуманы кімсьці адным...

— Дзякуй Богу, што такі час мінуў. Аб"ектыўныя сацыяльныя працэсы адбываюцца незалежна ад нашага жадання. Нягледзячы на самы жорсткі ўціск, народ захоўвае свае традыцыі, свае святы, цікава і захапляюча іх праводзіць. Варта адзначыць і тое, што ў вобласці склалася пэўная сістэма правядзення масавых святаў. Гэта візітныя карткі раёнаў і гарадоў "Слуцкія паясы", "Пеўчае поле", паэтычныя святы ў Вязынцы і Акопах, "Люцінка", "Каласавіны", "Жывіца", "Дзяржынскія зарніцы". І вось яшчэ адно — "Любанская вандроўка", праведзеная нядаўна. Цудоўнае свята атрымалася — шмат любові, умення, выдумкі ўклалі ў яго арганізатары.

Лічу, што асобнай гаворкі заслугоўвае дэкаратыўна-прыкладное мастацтва. Галоўнае тут — своечасовая падтрымка народных майстроў, бо яны апынуліся ў надзвычай складанай сітуацыі — вельмі дарагімі сталі сыравіна, інструменты, абсталяванне. Прывяду толькі адзін прыклад. Сёння кошт шпулькі нітак амаль роўны колішняму кошту пасцілкі. Адным словам, не да ткацтва народным майстрам. Ды і вырабы іх становяцца "залатымі", набыць іх зможа хіба толькі мільянер.

— І апошняе. Чым бы вы хацелі закончыць нашу гутарку?

— А тым, што наша грамадская свядомасць у выніку перабудоў і суверэнітэтаў атрымала шмат "прабоін". Але не трэба падаць духам. У гэтым ёсць і станоўчы момант — нарэшце культработнікі пачынаюць усведамляць, што на працягу дзесяцігоддзяў былі нахлебнікамі. Спасылаючыся на малую зарплату, працавалі напаўсілы. Сённяшні дзень прад"яўляе іншы рахунак. Хочаш лепш жыць, карыстацца ў людзей аўтарытэтам — лепш працуй.

Гутарыў Уладзімір КОБРЫН.

■ Энтузіясты

НІБЫ ВЕЧНАЯ КРЫНІЦА

Загадчык кафедры народнай песеннай творчасці Беларускага універсітэта культуры і адначасовы кіраўнік вельмі адметнага сваёй самабытнасцю калектыву мастацкай самадзейнасці "Валачобнікі", створанага пры гэтай навучальнай установе. Дарэчы, гэтыя пасады ўдала спалучае С.І.Дробыш. "Валачобнікі" сталі сапраўднай творчай лабараторыяй для будучых культработнікаў, як і для тых, хто тут вучыўся раней, бо лабараторыя С.І.Дробыша, нібы вечная крыніца, падсілкоўвае кожнага, хто сюды прыходзіць, новымі ідэямі, дапамагае вырвацца з кіпцюроў шэрай паўсядзённасці.

Але, бадай, не ўсе ведаюць, што гэты чалавек з"яўляецца стваральнікам яшчэ некалькіх мастацкіх калектываў. У 1978 годзе ў выдавецтве "Полымя" ўбачыў свет маляўнічы буклет "Чароўныя мелодыі", у якім расказвалася пра хор Мінскага будаўніча-мантажнага аб"яднання "Мінскпрамбуд". Удзельнікаў самадзейнасці гэтага калектыву, як жаданых гасцей, сустракалі рабочыя Барысава і Маладзечна, Полацка і Салігорска, аматары песні Рыгі і Вільнюса, гарадоў Расійскай Федэрацыі. Хор будаўнікоў тады дэманстраваў сваё майстэрства ў Польшчы, Германіі, іншых краінах далёкага замежжа.

Меладычная песня мінчан нярэдка гучала ў вёсках Чэрвеньшчыны, над якой трымаў шэфства "Мінскпрамбуд". Цёплы прыём хлебаробаў і жывёлаводаў акрыляў самадзейных артыстаў, якімі кіраваў юнак з невялікай вёсачкі са Случчыны. Менавіта тады і адчуў Станіслаў Дробыш, што яму не хапае прафесійных ведаў. Ён становіцца навучэнцам Мінскага музычнага вучылішча, а пазней імкненне да ведаў прывяло яго ў Белдзяржкансерваторыю — цяпер Беларуская акадэмія музыкі. За шматгадовую працу ў самадзейнасці і высокае выканаўчае майстэрства С.Дробышу прысвоена званне заслужанага работніка культуры Беларусі.

— Я ўдзячны лёсу, што ён звёў мяне з будаўнікамі, якія вельмі любілі народнае мастацтва, — згадвае Станіслаў Іосіфавіч.

Зазначу, што хору аднаму з першых у рэспубліцы было прысвоена званне "народнага". У сваім рэпертуары ён меў на той час каля 150 твораў. Гэта — "Вясенні карагод" Паўла Шыдлоўскага, "Мая рэспубліка" Івана Кузняцова, беларускія народныя песні "І туды гара і сюды гара", "Мой міленькі захварэў", "Кума мая, кумачка", "Ой, ты сонца яснае" і многія іншыя. А кампазітар Іван Кузняцоў спецыяльна для гэтага калектыву мастацкай самадзейнасці напісаў песню "Мінскіх будаўнікоў". Хор удзельнічаў ва ўсіх конкурсах, фестывалях і дэкадах беларускага самадзейнага мастацтва. Заўсёды яму спадарожнічаў поспех, бо Станіслаў Іосіфавіч пастаянна працаваў над павышэннем выканаўчага майстэрства ўдзельнікаў самадзейнасці, праводзіў вялікую выхаваўчую работу ў калектыве: арганізоўваў культпаходы, экскурсіі, сустрэчы з лепшымі калектывамі мастацкай творчасці, прафесійнымі майстрамі мастацтва рэспублікі, вечары адпачынку. Набыты вопыт народны хор актыўна перадаваў сваім падшэфным сябрам — харавому калектыву саўгаса "Індустрыя" Пухавіцкага раёна. Шмат разоў быў Станіслаў Іосіфавіч у гэтай гаспадарцы, дзе дапамагаў падбіраць рэпертуар, развучваць новыя песні.

Не злічыць колькі грамат, дыпломаў, падзячных пісем уручана самадзейным артыстам будаўнікоў. Хор заваяваў званне лаўрэата Рэспубліканскага агляду-конкурсу народных самадзейных калектываў прафсаюзаў Беларусі. Ён паспяхова выступіў на заключным Усесаюзным свяце народнай песні ў Саратаве, на Днях культуры нашай рэспублікі ў Маскве. Калектыў занесены ў кнігу Гонару мастацкай самадзейнасці прафсаюзаў Міншчыны. Усяго гэтага мог дасягнуць чалавек, які самаадданa любіць мастацтва, які надзелены талентам весці за сабой людзей.

Цяпер Станіслаў Іосіфавіч Дробыш працуе з народным хорам Палаца культуры прафсаюзаў. З яго прыходам сюды гэты калектыў набыў другое дыханне. Аб чым яскрава засведчыла яго бліскучае выступленне на заключным канцэрце лаўрэатаў і дыпламантаў фестывалю народнай творчасці "Спадчына" г.Мінска.

А як працуе кафедра, даручаная С.Дробышу? Яе педагогі, студэнты выдатна паказалі сябе на фестывалі мастацтваў універсітэта культуры, які прысвячаўся 50-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Мікалай АГАРОДНІКАЎ, заслужаны работнік культуры рэспублікі.

НА ЗДЫМКУ: удзельнікі народнага хору Палаца культуры прафсаюзаў.

Фота Міхаіла МІНКОВІЧА.

■ АПК і рынак

У вобласці на сённяшні дзень ёсць каля сямісот фермерскіх гаспадарак. У сярэднім на адно выходзіць 18 гектараў зямлі. 62 працэнты фермераў — вяскоўцы, астатнія — жыхары гарадоў і гарадскіх пасёлкаў. Звычайна імі становяцца не шматдзетныя сем'і — кожная з іх налічвае ў сярэднім 3 чалавекі, з якіх 2,3 — працаздольныя.

У АДЗІНОЧКУ НЕ ВЫЖЫЦЬ —

так лічаць фермеры

Сённяшняя сацыяльна-эканамічная сітуацыя не вельмі падахвочвае браць зямлю і завіхацца на ёй з рання да позняга вечара. Паміж таваравытворцамі разарваны эканамічныя сувязі. На вачах усё абясцэньваецца, працягваецца няспынны рост цэн. Спадзяюцца фермеры ў асноўным на ўласную мускульную сілу, бо набыць зараз тэхніку можна толькі ў марах. Адзін мінскі трактар, да прыкладу, каштуе 90—100 мільёнаў рублёў. Не па кішэні і іншы сельгасінвентар. Праблема — узяць льготныя крэдыты. Даводзіцца ісці на здзелкі з рознага роду камерцыйнымі структурамі, нярэдка ў шкоду ўласным інтарэсам. Ці не таму ў 70-ці фермерскіх гаспадарках няма ніякай тэхнікі?

Цяжкасцей, адным словам, хоць адбаўляй. І ўсё ж трэба аддаць належнае фермерам — многія з іх працуюць стабільна, умела арганізуюць сваю вытворчую дзейнасць. Летась яны рэалізавалі дзяржаве 12 тысяч тон зерня, 512 — мяса, 1.445 — малака. У агульным аб'ёме даходаў ад продажу сельскагаспадарчай прадукцыі 79 працэнтаў атрымана ад раслінаводства і 16 — ад жывёлагадоўлі. Праўда, імі змаглі пакрыць толькі 71 працэнт усіх расходаў. 17 працэнтаў іх кампенсавана бюджэтнымі асігнаваннямі, астатнія — за кошт сродкаў банкаў і асабістых зберажэнняў.

Сёння адносіны да гаспадарання на зямлі неадназначныя. Ёсць гарачыя галовы, якія настойліва заклікаюць як мага хутчэй пахаваць калгасы і саўгасы. На іх думку, толькі аднаасобнік зможа ўдосталь накарміць нас мясам, хлебам, маслам і смятанай, напаіць малаком.

Не менш актыўна выказваецца і супрацьлеглы пункт гледжання: ніякіх фермераў. Раздай ім зямлю, і заўтра пустым акажацца наш стол. Пры гэтым могуць спаслацца на тое, што толькі 229 сялянскіх (фермерскіх) гаспадарак на сваім падворку маюць буйную рагатую жывёлу і свіней. У сярэднім па вобласці на кожную гаспадарку выходзіць 2 каровы і 4,3 свінні.

Адсюль і вынікі. У агульным аб'ёме атрыманай Міншчынай сельгаспрадукцыі зерне фермера складае 0,9 працэнта, бульба — 0,6, малако — 0,9 і мяса — 1,8.

На рэчы варта глядзець цвяроза. Асноўны наш карміцель — калгасы і дзяржгасы. Без іх не выжыве не толькі гараджанін. Колькі пенсіянераў, урачоў, настаўнікаў, іншых работнікаў сацыяльна-бытавой і культурнай сфер на іх плячах! Бясплатная апрацоўка прысядзібных участкаў, індывідуальных сенакосаў, выдача прадуктаў у выглядзе натураплаты, камунальнае абслугоўванне і шмат якія іншыя паслугі сельскім жыхарам аказваюць калгасы і саўгасы. Дзе яшчэ знойдзеце такога спонсара?

Але гэта не азначае, што сельскагаспадарчая вытворчасць павінна заставацца без перамен. Развіваюцца і тут розныя формы ўласнасці. Фермерства ўведзена сёння ў ранг дзяржаўнай палітыкі, таму яго станаўленне немагчыма без кіраўніцтва з боку органаў улады. Тут многае залежыць ад таго, хто з'яўляецца першай асобай у раёне — гарачы прыхільнік адной толькі калектыўнай формы вядзення сельскай гаспадаркі ці актыўны праваднік у ёй рыначных адносін.

— Найбольш канкрэтна гэтай справай у вобласці займаюцца кіраўнікі райсельгасхарчаў: Клецкага — Мікалай Гадун, Дзяржынскага — Казімір Ксяневіч, Барысаўскага — Леанід Стэфанскі і некаторыя іншыя, — зазначае начальнік сектара па рабоце з фермерскімі гаспадаркамі аблсельгасхарча Анатоль Мялешка.

Па меры сваіх магчымасцей аказвае дапамогу фермерам і дзяржава. Летась на іх падтрымку было выкарыстана 1.435 мільёнаў рублёў. За паўгода асвоена 51,8 працэнта. На адну гаспадарку прыпадае дзесьці 9,3 мільёна. Па сённяшніх мерках — капейкі. Што за іх зробіш, калі, скажам, адзін кіламетр дарогі абыходзіцца ў 70 мільёнаў, падстанцыя — у межах 30—60 мільёнаў, свідравіна — да 140 мільёнаў? А заўтра цана яшчэ больш падскочыць.

Людзі разумеюць, што ў адзіночку ім не выжыць. Вось чаму яны імкнуцца падтрымліваць узаемавыгадныя сувязі з мясцовымі калгасамі і саўгасамі. У сваю чаргу і самі аб'ядноўваюць сродкі, тэхніку, распрацоўваюць агульны план сваіх дзеянняў. Менавіта падобны шлях выбралі шэсць фермераў калгаса «Шлях да камунізму» Клецкага раёна. Атрымаўшы акты на зямлю, яны адразу вырашылі ўсе работы выконваць супольна, разам. У цэлым жа па вобласці 138 фермерскіх гаспадарак аб'ядналіся ў рознага роду асацыяцыі і саюзы. Так ім лягчэй утрымацца на плаве, мець дадатковыя магчымасці для манёўру, пераадольваючы ўзнікаючыя перад імі цяжкасці.

Асэнсоўваючы набыты вопыт, мы павінны паразумнець і не паўтараць памылак, дапушчаных на першапачатковай стадыі развіцця фермерскага руху. Як можна разгарнуцца на ўчастку да пяці гектараў? А іх мае 140 гаспадарак. Практычна яны ствараюцца не з таварным, а з натуральным характарам вытворчасці.

Нярэдка зямля выдзяляецца далёка ад дарог і ліній электраперадач, часам на забалочаных ці закустараных участках, што патрабуе немалых дадатковых сродкаў на прывядзенне іх у нармальны стан.

Бывае, што фермерамі становяцца выпадковыя людзі. Яны не думаюць аб павышэнні ўрадлівасці глебы, высокіх ураджаях, прывагах жывёлы. А перш за ўсё — атрымаць ільготны крэдыт, які затым можна пусціць на іншыя патрэбы. Тым самым кампраметуецца фермерскі рух, наносіцца яму маральная шкода.

Фермерства, як уклад жыцця вяскоўца, ужо змагло заявіць пра сябе. Важна, каб яно развівалася раўнапраўна, нараўне з іншымі формамі ўласнасці і сельскагаспадарчай вытворчасці.

Пётр СІДАРОВІЧ.

■ Вот как бывает

СЛУЧАЙНАЯ ВСТРЕЧА

С ЮБИЛЕЙНОЙ ПЛОЩАДЬЮ нашей столицы у меня связаны воспоминания о страшных днях фашистской оккупации. Здесь было гетто, которое я увидел впервые в 42-м году, когда выполнял задание командира партизанского отряда.

И встают передо мною густые ряды колючей проволоки. Они опоясывали район улиц Опанского, Танковой, Сухой, Заславской, Ратомской и др. Висели грозные объявления: «Вход в гетто посторонним запрещен, за нарушение — расстрел». Это были не пустые слова. Вдоль ограды ходили вооруженные полицейские и жандармы. Если они замечали, что кто-то из горожан или приезжих пытался подлезть под проволоку, чтобы передать узникам что-либо из съестного или обменять на какие-то вещи, смельчака ожидала смерть.

И я вспоминаю людей, наших, советских людей. До войны в районе Юбилейной площади жили знакомые и друзья нашей семьи евреи Туники и Руперты. Мама, захватив кое-что из продовольствия, решила поискать их и передать несчастным еду. Презирая опасность, она выбрала место и пролезла под проволоку в гетто. Это было с ее стороны мужеством, ибо не каждый бы отважился на такой поступок. Я оставался с лошадью во дворе у своей тети, жившей на Колхозной /бывшей Мало-Татарской/ улице, что на берегу р.Свислочь.

Через час-полтора мама вернулась, сказав, что знакомых не нашла, а хлеб, сало, яйца передала другим евреям-узникам. Как они были рады! В знак благодарности они всунули маме в корзину пару слегка поношенных хромовых сапог, которые потом очень пригодились мне в партизанах. Просили приехать еще и привезти хотя бы немного картошки и редьки /ведь людям нужны были витамины/. Мама пообещала и сдержала слово.

Вспомнился и такой случай. В конце лета 1943 года, находясь с группой партизан в засаде на шоссейной дороге Минск—Раков в районе Старосельского леса, мы задержали 5 или 6 молодых девушек-евреек. Как оказалось, это были гамбургские евреи, привезенные в Минское гетто для уничтожения. Родителей их фашисты уже замордовали. А девушкам с помощью добрых людей удалось вырваться из гетто и пробраться на 20 км западнее города, чтобы найти защиты у партизан.

Русским языком они почти не владели, но вскоре кое-как мы начали их понимать. Девушки уже несколько дней блуждали по лесу: голодные, оборванные, напуганные... Мы проводили их в деревню Гаище. Крестьяне их накормили, помыли, дали белье.

Через пару дней, когда наша группа следовала в Налибокскую пущу, мы забрали этих девушек с собой и там передали в еврейский партизанский отряд под командованием Семена Натановича Зорина. Будучи бесконечно благодарны нам, девушки подарили мне, как старшему группы, миниатюрные женские часы швейцарской марки. Я их потом передал в наш партизанский фонд обороны.

И, наконец, еще одно воспоминание, о котором я не могу не рассказать. Поздней осенью 1943 года в одной из деревень партизанской зоны я разговорился с белокурой девушкой-еврейкой. Она рассказала о себе. Мать расстреляли фашисты. Ей с младшей сестрой удалось выбраться из Минска и попасть в деревню недалеко от Ракова. Здесь добрые люди сестер приютили и оставили у себя как своих дочерей. Я спросил у них:

— Кто ваш отец и где он?

— Наш отец — известный в Минске детский врач Арон Самойлович Левин. Он каким-то чудом не попался фашистам в лапы, и где он сейчас — мы не знаем.

...Доктор Левин. Эта фамилия мне хорошо запомнилась с 1938 года. В ту пору я тяжело заболел. Попал в детскую больницу /мне тогда было 15 лет/ по ул.Карла Маркса в Минске. Здесь и произошло мое знакомство с человеком прекрасной души — доктором Ароном Левиным. Он меня спас. Мы стали после войны и до конца его дней большими друзьями.

Вот как бывает в жизни. Случайная встреча в партизанах с дочерью А.С.Левина /он после войны стал доктором медицинских наук, профессором/ напомнила целую страницу моей предвоенной биографии. С партизанкой Левиной мы после войны неоднократно виделись на традиционных встречах бывших партизан нашей бригады имени Щорса в деревне Тресковщина Минского района. Но вот уже несколько лет о ней ничего не знаю. Отзовитесь, партизанка Левина, дочь моего врача-спасителя!

Александр ХАЦКЕВИЧ, доктор исторических наук, профессор.

■ Аднавяскоўцы

НЕ СТАМЛЯЮЦЦА РУКІ ЖАНОЧЫЯ

Паміж вёскамі Старынкі і Крапіўнікі, што на Валожыншчыне, — разлог бурачнага поля. Калі крочыш уздоўж яго, будзе каля кіламетра шляху. Такой даўжыні і радкі, у якіх прыемнай зелянінай буяе сакаўное лісце кармавых караняплодаў.

У гэтыя дні, калі распаленае ліпеньскае сонца шчыра «прыглядаецца» да кожнага метра зямлі, пажылому чалавеку нават улегцы адолець такую адлегласць няпроста. Таму мяне не магло не здзівіць, як дружна і самаадданa шчыравалі на гэтым палетку пенсіянеры. Іх у самай буйной гаспадарцы раёна — калгасе «Чырвоны сцяг», больш за паўтысячы. Статус пенсіянера не зрабіў іх чужымі ў калгасе. Наадварот, яны — дадатковы (і немалы!) рэзерв працоўных рук у пару важных сельгаскампаній.

...25 двароў налічвае невялічкая вёска Крапіўнікі. Усе, хто мае сілы, у гэтую пару завіхаюцца ля буракоў, ратуюць іх ад пустазелля, якое ідзе ў рост, нягледзячы на засуху.

Каму пад семдзесят, каму нават і крыху больш (старэе пацiху вёска). А вось крыніца людской працавітасці па-ранейшаму не абмялела. Па чатыры (а хто і па шэсць) даўжэзных радкоў згадзіліся прапалоць амаль усе гаспадары вёскі. У будзённыя дні пенсіянеры працуюць на дзялянках у адзіночку. А ў выхадныя прыязджаюць дзеці, унукі. І тады бурачная плантацыя прыкметна ажывае.

Вясной мясцовы брыгадзір Антон Раманчык абышоў кожную хату вяскоўцаў, расказаў пра матэрыяльныя стымулы, якія распрацавала праўленне для памочнікаў-пенсіянераў. Прапанова брыгадзіра знайшла сярод людзей амаль стопрацэнтную падтрымку. Усе, хто можа, выйшлі на свае дзялянкі. Глянеш, як шчыруюць пажылыя жанчыны, — і замілаваннем поўніцца душа. Якія руплівыя, дбайныя гэтыя былыя калгасніцы! Сумленна, клапатліва працуюць 68-гадовыя Марыя Андрушкевіч, Валянціна Кміт, а таксама іх аднавяскоўкі Галіна Гуд, Марыя Ліхтаровіч, Аліма Маркоўская, Надзея Багіна і многія іншыя. Кожная з іх заслугоўвае добрага слова.

Штогод займаюцца прапołкай буракоў і мясцовыя жывёлаводкі. Дзіву даешся, як у гэтых жанчын хапае часу і сіл і на хатнія клопаты, і на працу на ўласных сенажацях, і на тое, каб падсобіць калгасу ў гарачую летнюю пару.

Не дзеля капейкі працуюць. За адну прапалатую сотку ім выплачваюць па 2 тысячы рублёў. Такія грошы нават і харчы, узятыя з сабою ў поле, не акупяць.

Кіраўніцтва калгаса разумее і цэніць вялікую самаахвярнасць сваіх добраахвотных памочнікаў. Пасля ўборкі ўраджаю пенсіянеры, якія працавалі на бурачнай плантацыі, атрымаюць у якасці натуральнай прэміі дваццаць працэнтаў ад вырашчанай колькасці караняплодаў. Чым не падтрымка для сялянскага падвор"я?

А сёлета за кожную прапалатую сотку буракоў жыхары Крапіўнікаў і іншых вёсак калгаса атрымалі для сваіх рагуль адпаведную колькасць гатовага сена.

У размове з людзьмі я пераканалася, што для іх, пенсіянераў, важныя не толькі матэрыяльныя стымулы, але і абавязковае адчуванне таго, што і на старасці гадоў яны патрэбны свайму калгасу, што іх працу цэняць і паважаюць.

Так, пакуль не стамляюцца рукі жаночыя. Але ж па ўзросту ім пара адпачываць. І толькі шкадаваць даводзіцца, што індустрыяльныя тэхналогіі вырошчвання буракоў ніяк не могуць завітаць на нашы палеткі. Цікава, думае ў нас хто-небудзь над гэтай праблемай, ці не?

Ірына ПАШКЕВІЧ, супрацоўніца райгазеты "Працоўная слава".

МІНСКАЯ ХРОНІКА

НАДЗЕЙНАСЦЬ І ДАКЛАДНАСЦЬ

Тэнзаметрычныя стацыянарныя і настольныя гандлёвыя вагі, якія могуць працаваць з персанальнымі камп"ютэрамі, пачаў выпускаць мінскі завод "Эталон". Прадпрыемства гарантуе высокую надзейнасць і дакладнасць.

ДАЗВОЛ З ІТАЛІІ

Рускі драматычны тэатр атрымаў аўтарскі дазвол італьянскага драматурга Дарыё Фо на пастаноўку ў Мінску яго п"есы "Вольная пара". Як стала вядома карэспандэнту РІДа, пастаноўшчык спектакля Барыс Луцэнка і выканаўца галоўнай ролі Святлана Кузьміна запрошаны ў Італію на семінар, прысвечаны творчасці Дарыё Фо.

ДОМ МІЛАСЭРНАСЦІ

Мінгарвыканком адклікнуўся на прапанову Праваслаўнага прыходу ў гонар Усіх Святых. Вернікі збіраюцца збудаваць і абсталяваць Дом міласэрнасці, для чаго гарадскія ўлады выдзелілі каля пяці гектараў зямлі па Старабарысаўскаму тракту.

ЗАПРАСІЎ «РАСІЙСКІ ФЕРМЕР»

Менавіта так называецца міжнародная ярмарка, якая пройдзе ў Санкт-Пецярбургу з 29 жніўня па 4 верасня 1994 года. Для ўдзелу ў ёй запрошаны Мінскі трактарны завод.

Трактарабудаўнікі акрамя сваёй асноўнай прадукцыі распрацоўваюць да ярмаркі эскізы новых машын, на якія будзе вывучацца попыт. Мяркуецца, што на берагах Нявы будуць заключаны дагаворы, устаноўлены кантакты з новымі партнёрамі.

ВЫВУЧАЮЦЬ АМЕРЫКАНЦЫ

У Мінску знаходзяцца прадстаўнікі амерыканскай фармацэўтычнай фірмы, якія таксама прадстаўляюць Агенцтва гандлю і развіцця ЗША. Мэта іх прыезду ў Беларусь — збор інфармацыі для правядзення тэхніка-эканамічнага абгрунтавання накірункаў развіцця фармацэўтычнай прамысловасці ў нашай рэспубліцы. Паводле звестак БелаПАН, у ходзе перагавораў беларускі бок перадаў прадстаўнікам ЗША пералік праектаў, якія мяркуецца ажыццявіць з дапамогай Агенцтва гандлю і развіцця.

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Першы том "Бібліятэкі замежнай дзіцячай літаратуры" выйшаў у выдавецтве "Юнацтва". У ім змешчаны вядомы раман Даніэля Дэфо "Рабінзон Круза". Пераклад на беларускую мову зрабіла пісьменніца Алена Васілевіч.

Усяго гэтая серыя будзе складацца з трыццаці тамоў.

НАВЕДАЛІ ІНВАЛІДАЎ

Прадстаўнікі мінскай фірмы "Эспада", фірменнага магазіна Беларускага таварыства інвалідаў "Ветразь" і малога прадпрыемства "Соінга" наведалі спінальнае аддзяленне Мінскай раённай бальніцы, дзе лечыцца каля трыццаці інвалідаў-калясачнікаў. Яны прывезлі каляровы тэлевізар і іншыя падарункі. Цэнтральнае праўленне БелТІ ўручыла кожнаму хвораму па 100.000 рублёў.

ПЕРШЫ ВЫПУСК

У Акадэміі міліцыі адбыўся першы выпуск спецыялістаў судова-медыцынскага факультэта. Прыйшоўшы сюды з дыпломамі ўрача, слухачы грунтоўна авалодалі сучаснымі даследаваннямі ў крыміналістыцы, набылі веды ў галіне права.

Падрыхтаваў Павел ЖУРБА.

Беларускія інваліды па зроку даўно зарэкамендавалі сябе здольнымі лёгкаатлетамі: сярод іх тры чэмпіёны свету, два чэмпіёны Алімпійскіх гульняў, шаснаццаць пераможцаў усесаюзных спаборніцтваў. Спецыялізаваныя чэмпіянаты для людзей, якія страцілі зрок, праводзяцца рэгулярна ва ўсіх краінах.

НА ЗДЫМКУ: слесар-зборшчыца Маладзечанскага прадпрыемства таварыства сляпых Жанна ХОМЧЫК, якая актыўна займаецца спортам.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА.

■ К новому учебному году

Кого готовим, как готовим?

Хороших успехов в подготовке будущих специалистов добивается коллектив Солигорского педагогического училища, которое до недавнего времени готовило учителей начальных классов и воспитателей детсадов. Его учащиеся занимают высокие места в республиканских конкурсах профессионального мастерства, хорошо показывают себя, работая в средних школах, детских садах. Педагоги постоянно совершенствуют учебно-воспитательный процесс. Наш внештатный корреспондент встретился с заместителем директора педучилища по учебной части Г.П.ГАЛАЙ.

— Галина Павловна, в училище закончился учебный год, в чем его особенности?

— Жизнь, современные требования убеждают в том, что нужно готовить не узких специалистов, а педагогов, воспитателей с дополнительной специализацией, которые бы в условиях сокращения кадров не потеряли работу. В минувшем году мы ввели дополнительную специализацию. На школьном отделении добавили музыку, логопедию, иностранные языки, белорусские народные промыслы, а на дошкольном — те же логопедию и белорусские народные промыслы. Короче, в своей отрасли ведем подготовку специалистов дополнительного профиля одними из первых в республике. В связи с этим успешно прошла апробация новых учебных планов и программ. Усовершенствовали методику преподавания новых дисциплин. Введена в штат должность психолога. В этом учебном году выпустили только одну учебную группу — учителей начальных классов. В предыдущем выпускных групп было восемь. Это объясняется тем, что с введением дополнительной специализации срок обучения увеличивается до 3-х лет.

— В училище теперь много говорят о педагогическом эксперименте. В чем его суть?

— В будущем учебном году мы набираем по собеседованию группу (25 человек) медалистов на школьное отделение без специализации. Ее учащиеся будут заниматься по учебному плану Белорусского педагогического университета, с которым у нас есть договоренность. Срок обучения три года. После окончания учебы учащиеся, которые получат диплом с оценками «4" и »5", поступят без вступительных экзаменов на четвертый курс белорусского педагогического университета. Те, кто учился хуже, получают диплом о среднем специальном образовании. Замечу, что на вступительных и выпускных экзаменах в этой группе будут присутствовать представители педагогического университета. Они же осуществляют контроль за ходом учебы в этой группе. Вот, коротко, суть этого эксперимента.

— В учебные планы училища введены новые дисциплины. Расскажите о них.

— Учебные планы наш педколлектив разрабатывает с учетом современных требований подготовки педагогических кадров. Увеличено количество часов по белорусскому языку и литературе. Третий год преподается такой интересный предмет, как этнография Беларуси, второй год — белорусский фольклор.

Одними из первых среди педучилищ республики мы ввели в свой учебный план историю религии. Словом, стараемся не отставать от жизни, учиться у нас интересно.

— Галина Павловна, не потеряла ли молодежь интерес к профессии педагога?

— Думаю, что нет. Это подтверждает прежде всего конкурс в училище. В минувшем учебном году он составлял от 3 до 5 человек на место, а на специальность логопеда до 7. Вместе с тем, на музыкальное отделение конкурс небольшой, т. к. мы принимаем сюда только тех, кто имеет музыкальную подготовку — окончили музыкальные школы, студии и т.д.

— В связи с повсеместным сокращением кадров, существует острая проблема трудоустройства молодых специалистов, и не только их. Как трудоустраиваются выпускники педучилища?

— В будущем учебном году мы выпустим по три группы выпускников школьного и дошкольного отделений. Проблему смягчит то, что 30 учащихся занимаются по договорам, заключенным педучилищем с предприятиями и организациями Солигорского района, области. Часть ребят занимается у нас по целевым направлениям городских и районных отделов образования Минщины. Выпускники и будут там трудоустроены, так как в них нуждаются на местах. Во всяком случае, администрация училища в силу своих возможностей будет помогать найти работу всем своим воспитанникам. Думаю, поможет в этом важном деле и тесный контакт со школами и детскими садами города Солигорска и района, где они проходили педагогическую практику, и где для нее создаются хорошие условия.

Как видите, мы от требований не отстаем, а наоборот стараемся их опережать. Педколлектив ведет настойчивый поиск новых форм работы, трудится с творческим огоньком, проводит интересную внеклассную воспитательную работу, тематические вечера, КВН, диспуты, творческие встречи в психологической гостиной и т.д. Недавно по своей инициативе ввели в учебный процесс на школьном отделении занятия по хореографии и ритмике.

Беседовал Анатолий ПАНАСЕНКО, заведующий отделом солигорской городской газеты "Солигорский вестник".

Падлеткавы "люмпен" выходзіць на сцежку злачыннасці

Як гэта ні драматычна, але прыходзіцца прызнаваць, што дзіцячая і падлеткавая злачыннасць набывае сёння небывалы размах. Па сваёй жорсткасці, цынізму і непрадказальнасці яна часам ставіць у тупік нават вопытных і да ўсяго звыклых работнікаў праваахоўных органаў. Нядаўна тэме дзіцячай і падлеткавай злачыннасці было прысвечана расшыранае пасяджэнне калегіі абласной пракуратуры. На ёй абмяркоўваліся вынікі праверкі выканання Закона "Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь" і работы па папярэджванню правапарушэнняў сярод навучэнцаў". Акрамя супрацоўнікаў пракуратуры і міліцыі, у рабоце калегіі прымалі ўдзел таксама прадстаўнікі сістэмы народнай адукацыі. Ніжэй прапануюцца нататкі з гэтага мерапрыемства.

Што сведчыць статыстыка

Статыстыка, на жаль, дае мала падстаў да аптымізму. Так, за апошнія пяць гадоў колькасць злачынстваў у вобласці, учыненых падлеткамі, узрасла больш чым напалавіну. А іх удзельнікаў — на 36,3 працэнта. «Спектр» злачынстваў надзвычай багаты: крадзяжы, злоснае хуліганства, сур'ёзныя адміністратыўныя парушэнні, згвалтаванні. І завяршаюць гэты пералік жорсткія забойствы. Такі выпадак здарыўся два гады назад у Валожынскім раёне. А ў чэрвені сёлета аналагічны факт адбыўся на Лагойшчыне. Шаснаццацігадоваму П. прад'яўлена абвінавачванне ў наўмысным забойстве трынаццацігадовага Ж.

Вострай застаецца праблема п'янства сярод навучэнцаў. Сёння набыць бутэльку гарэлкі можна без асаблівага клопату. У гарадах, напрыклад, яна прадаецца ледзь не на кожным кроку. З прывабнымі каляровымі этыкеткамі. Лічбы сведчаць, што за мінулыя два гады за п'янства было пакарана 1247 школьнікаў і 1587 навучэнцаў ПТВ. У інпекцыях для непаўналетніх на ўліку знаходзіцца звыш тысячы чалавек. Найбольшая колькасць фактаў дзіцячага алкагалізму выяўлена ў Мінскім, Слуцкім, Любанскім раёнах, гарадах Барысаве, Жодзіне.

Рады непаўналетніх злачынцаў папаўняюцца тымі падлеткамі, якія ў сілу розных абставін і прычын аказаліся «за бортам», г. зн. нідзе не вучацца і не працуюць. Такіх па вобласці налічваецца зараз больш за 700 чалавек. Як паказала праверка, адны падлеткі самі не жадаюць працаваць, другім адмовілі ў рабоце. Менавіта з такіх вось «люмпенаў» і фарміруецца зараз крымінальнае асяроддзе. Не выпадкова ў мінулым годзе ў параўнанні з 1992 павялічылася колькасць непаўналетніх злачынцаў, якія нідзе не працавалі і не вучыліся.

А ў класах — пустыя парты

Менавіта такі малюнак давялося назіраць работнікам пракуратуры, наведаўшы аднойчы вочна-завочную школу ў горадзе Жодзіна. На ўроку беларускай мовы ў восьмым класе з 17 вучняў прысутнічала толькі 3. На ўроку гісторыі ў дзевятым класе з 28 — усяго 7. А на ўроку фізікі ў дзесятым класе з 15 чалавек па спісу за партамі сядзелі толькі трое. Дарэчы, тут варта ўспомніць былую вучаніцу гэтай вочна-завочнай установы Ірыну К. Разам са сваёй сяброўкай Аленай Т. яна ўзяла за звычку прагульваць урокі. Бадзяліся па горадзе, заходзілі ў пад'езды. Вынікам такога вандроўніцтва сталі дзесяць злачынстваў: крадзяжы рабаванні, разбойныя напады. Абедзве дзяўчыны зараз адбываюць пакаранне. Падобныя прыклады можна прыводзіць і прыводзіць. Некалькі вучняў СШ №9 горада Слуцка рэгулярна не наведвалі заняткі. Чым жа яны займаліся? На працягу некалькіх месяцаў кралі маёмасць у людзей. За гэта асуджаны. Школа, педагогі цярпліва адносіліся да такіх фактаў. А, прасцей кажучы, ніякай выхаваўчай, прафілактычнай работы не праводзілася. Падлеткі, адчуўшы волю і беспакаранасць, сталі здзяйсняць процiпраўныя ўчынкі. Сумна гаварыць і прызнаваць, але аналіз злачынстваў, учыненых непаўналетнімі, сведчыць, што ў шэрагу выпадкаў школа наогул ухіляецца ад сур'ёзнай выхаваўчай работы. Нікога не клапоціць, дзе прападае падлетак, чаму яго месца за партай пустуе. Трэба думаць, менавіта такія адносіны дазволілі вучню СШ №1 г.п. Плешчаніцы В. прагуляць без сур'ёзнай прычыны 287 вучэбных гадзін. Краў, знаходзіўся на ўліку ў міліцыі. А ў выніку аказаўся замешаным у забойстве 13-гадовага Ж.

«Вакуум» у выхаваўчай рабоце школы адразу ж запаўняе вуліца. У яе свая «педагогіка». Падлеткі збіваюцца ў групы: так заўсёды дзейнічаць смялей. Знаходзіцца, як правіла, важак. А беспакарана здзейсненае адно злачынства цягне за сабой другое, трэцяе. Пакуль не спыніць міліцыя.

Тады яна ўзяла нож

Тая раніца ў сям'і Л., што пражывае ў Бярэзінскім раёне, пачалася з лаянкі. Сужыцель Е., будучы ў нецвярозым стане, стаў прымушаць дзяцей есці недавараную бульбу. Старэйшая, Света, адмовілася. Е. пачаў за гэта дзяўчынку біць. Даведзеная да адчаю і, каб неяк абараніцца, Света хапіла трапіўшы ёй выпадкова пад руку нож і ўдарыла Е. Ад нанесеных цялесных пашкоджанняў ён памёр. Крымінальная справа ў адносінах Светы, з-за яе непаўналецця, прыпынена.

Прыведзены факт прымушае глыбока задумацца. Не па сваёй волі схапіла дзяўчынка нож. У сям'і ўжо даўно была ненармальная абстаноўка: маці і яе сужыцель пастаянна п'янствавалі, учынялі лаянкі, бойкі. Для дзяцей (а іх у сям'і трое) не было належных умоў ні для вучобы, ні для адпачынку. Е. пастаянна папракаў дзяцей, што ён іх корміць.

Педкалектыў школы, дзе вучылася Света, нічога не зрабіў, каб аздаравіць абстаноўку. Не хадайнічаў аб пазбаўленні яе маці бацькоўскіх правоў. Хоць для гэтага меліся ўсе падставы. У інспекцыі па справах непаўналетніх гэтай сям'і таксама ніякай увагі не ўдзялялася.

Вельмі дрэнна, калі ў выніку бяздушша, абыякавасці, інертнасці з боку школы, праваахоўных органаў глыбока траўміруюцца дзеці. Рэакцыя бывае запозненай, калі ўжо паправіць амаль нічога немагчыма. Тое, што здарылася ў адным з раёнаў вобласці, мякка кажучы, не мае ніякага апраўдання. Хранічны алкаголік І., двойчы судзімы за хуліганскія ўчынкі, рэгулярна жорстка збіваў жонку, дзяцей, выганяў з дому. На працягу двух гадоў гвалціў сваю непаўналетнюю дачку. Свой пратэст супраць дзікіх дзеянняў бацькі яна выражала тым, што сыходзіла з дому. Начавала ў лесе, на вакзале, гарышчах. Былі выпадкі, калі дзяўчынка па некалькі дзён не наведвала школу. І гэта нікога не турбавала. Маці яе часта забірала з сабой на работу, баючыся пакідаць дома з бацькам. Школа, міліцыя, працоўны калектыў, сельскі Савет — усе ведалі пра такое ненармальнае становішча ў сям'і. І ніякай дапамогі, рэакцыі. У рэшце рэшт, І. за свае ўчынкі ў адносінах да дачкі быў асуджаны да 10 гадоў пазбаўлення волі.

«Па першаму разу не судзяць»

Абмяркоўваючы крымінагенную абстаноўку ў вобласці, звязаную з падлеткавай злачыннасцю, узельнікі калегіі адназначна канстатавалі, што ў школах, ПТВ прафілактычная работа знаходзіцца на нізкім узроўні. У асяроддзі падлеткаў бытуе думка, што «па першаму разу не судзяць». Сапраўды, суды не спяшаюцца адправіць падлетка, якому 15—16 гадоў, «на зону». І не таму, што праяўляюць залішнюю мяккасць. Прычына часцей бывае іншая: там падлетак наўрад ці перавыхаваецца ў лепшы бок. Вось яму і даюць адтэрміноўку, каб адумаўся, узяўся за розум. Што ж, адны сапраўды робяць правільныя вывады. А другія, наадварот, лічаць сябе героямі і працягваюць канфліктаваць з законам.

Сям'я — школа. Вось на чым, па сутнасці, трымаецца выхаванне падрастаючага пакалення. Не павінны ад гэтага быць убаку і работнікі міліцыі. Прычым, не тады, калі ўжо злачынства здзейснена. А таксама дапамагаць праводзіць прафілактычна-выхаваўчую работу. Аб гэтым было шмат сказана на пасяджэнні калегіі.

Вядома, выхоўваць у падлеткаў павагу да закона складана. Эканамічныя цяжкасці, расслаенне грамадства на бедных і багатых, маральная дэградацыя грамадства наводзяць падлетка на думку, што ўсё дазволена. Гэта і ёсць тая памылка, якая іншы раз даводзіць да трагедыі. Прадухіліць яе можна. Калі мы ўсе зразумеем, што выхаванне — наш агульны клопат. І вельмі важна не даць падлеткавай злачыннасці «заглыбіцца», пусціць карані. Пакуль яшчэ час не страчаны.

Мікалай ЖУЧКО.

■ Лёсы людскія

З кляймом "ненадзейнага і падазронага"

Калі сямігадовы Грыша Парэчын упершыню прыйшоў у сельскую школу, радасць яго была бязмежная. Аб сваіх здольнасцях ён нават не думаў. А бацькам вельмі хацелася, каб іх сынок працёр вочы: можа, што выйдзе з яго, можа, спраўдзяцца яго мары.

Нарадзіўся ён 8 сакавіка 1894 года ў вёсцы Задашчэнне (зараз Шацкі сельсавет Пухавіцкага раёна). Бацькі яго былі беднымі сялянамі, цёмнымі і забітымі. Ім "мудрасці кніжнай не даў бог пазнаці". Таму вельмі радаваліся, што Грыша стараецца, ад кніжак не адрываецца, што настаўнік яго хваліць. За час вучобы ў пачатковай школе хлопчык шмат аб чым даведаўся, набыў неадольную прагу да ведаў, а вось пра слова "канстытуцыя" нават не чуў.

Прайшло нямала гадоў. Неспадзявана ў жыцці адбыліся вялікія перамены, якія закранулі і лёс Грышы Парэчына. На пяты год пасля рэвалюцыі яго залічылі студэнтам юрыдычнага факультэта І-га Маскоўскага дзяржаўнага ўніверсітэта. Ён прыйшоў у аўдыторыю зусім дарослым чалавекам, ведаў, чым пахне хлеб і порах, таму даражыў кожнай хвілінай. Будучы юрыст уважліва слухаў лекцыі прафесараў, чытаў падручнікі, абменьваўся думкамі з аднакурснікамі. Яго апанавала моцнае жаданне паўней пазнаць, "как государство богатеет и чем живет...", як пабудавана і як кіруецца.

Рыгор Парэчын праявіў выключную здольнасць да самаадукацыі, гадзінамі праседжваў у бібліятэцы, грунтоўна вывучаў юрыдычную літаратуру. Будучы студэнтам, ён напісаў кнігу "Савецкія рэспублікі ў іх узаемаадносінах", працаваў над брашурай аб Брытанскай імперыі. У студэнцкім зборніку "Змаганне", які выйшаў у 1924 годзе ў Маскве, Парэчын змясціў свой артыкул "Савецкая Беларусь у зносінах з замежнымі дзяржавамі", змест якога мае цікавасць і для сённяшняга чытача. У самым пачатку аўтар адзначаў: "Сучаснае вучэнне аб дзяржаве прызнае, што суверэнітэт дзяржавы ясна і бясспрэчна вызначаецца ў яе праве на самастойныя зносіны з замежнымі дзяржавамі..."

Ён паслядоўна высвятляе, ці было гэтае права ў Беларусі, якая была абвешчана незалежнай рэспублікай 1 студзеня 1919 года. Праз некалькі дзён яе незалежнасць была прызнана ўрадам РСФСР. А што ж адбылося далей? Ужо ў жніўні пачалася белапольская акупацыя, якая перашкодзіла нам аформіць сваё дзяржаўнае існаванне. Толькі праз год рэспубліка вярнулася да дзяржаўнага жыцця. Калі ў снежні 1920 года стала ясна, што нам не пагражае заходні сусед, на Другім Усебеларускім з'ездзе Саветаў упершыню былі ўтвораны народныя камісарыяты, Наркамат замежных спраў БССР існаваў з 1922 года.

Рыгор Парэчын паказаў, што Расія не абмяжоўвала нашы правы на дыпламатычныя зносіны з замежнымі краінамі. Першай Беларусь прызнала Польшча, другой — Германія. Фактычныя адносіны (дэ факта) наша рэспубліка мела з Латвіяй, Літвой, Эстоніяй, Англіяй, Аўстрыяй, Італіяй, Турцыяй, Чэхаславакіяй. Але сваімі правамі на непасрэдныя зносіны яна карысталася мала. Аўтар гэта тлумачыць наступным чынам: "Наша рэспубліка не мела на мэце дэманстраваць перад усім светам сваю незалежнасць ад іншых савецкіх рэспублік. Наадварот, яна заўсёды хацела паказаць, што яна ёсць арганічная частка вялікай сям'і Савецкіх Рэспублік, якія складаюць адзіны магутны савецкі стан супраць стану буржуазнага.

Але гэта не значыць, што ў пытаннях не прынцыповага, а практычнага характару Савецкая Беларусь адмаўлялася ад сваіх правоў на самастойныя зносіны з тымі дзяржавамі, якія мелі для яе асаблівы інтарэс".

Ён прыводзіць прыклад: у Берліне мы мелі свайго паўнамоцнага прадстаўніка, у Варшаве — свайго пасланніка. Парэчын — адзін з першых даследчыкаў нашай незалежнасці, які ішоў ад факта, ад праўды гісторыі, таму яго сведчанні маюць велізарную каштоўнасць.

Не даводзіцца здзіўляцца, што пухавіцкі хлопец выдатна скончыў Маскоўскі універсітэт і прыехаў у Мінск. У 1925 годзе яго залічылі супрацоўнікам праваой секцыі Інстытута беларускай культуры, членамі прэзідыума якога ў той час былі У.Ігнатоўскі, Я.Каранеўскі, З.Жылуновіч, А.Вольны, Б.Аршанскі. Тут ён пазнаёміўся з юрыстам М.Гуткоўскім, этнографам А.Шлюбскім, беларускімі пісьменнікамі М.Гарэцкім, М.Зарэцкім, Я.Коласам, Я.Купалам, з паэтам-земляком М.Чаротам і іншымі дзеячамі культуры. Рыгор Парэчын стаяў ля вытокаў станаўлення юрыдычнай навукі ў рэспубліцы, плённа працаваў і хутка быў выбраны навуковым сакратаром праваой секцыі Інбелкульта.

Малады вучоны разам з іншымі правазнаўцамі Інбелкульта ўдзельнічаў у стварэнні і прапагандзе канстытуцыйных законаў рэспублікі. Пасля ўтварэння СССР паўстала пытанне аб распрацоўцы новай Канстытуцыі БССР, якая была прынята на VIII Усебеларускім з'ездзе Саветаў (у красавіку 1927 г.).

На думку спецыялістаў, сярод прац беларускіх юрыстаў дваццатых гадоў вылучаюцца творы Рыгора Парэчына. Яго кніга "Наша канстытуцыя", якая выйшла ў 1928 годзе, прысвечана аналізу і тлумачэнню зместу Асноўнага Закона БССР.

Аўтар праявіў выдатнае веданне прадмета і мовы, уменне зразумела і папулярна выкласці матэрыял. Гэта дазволіла навукова-метадычнаму камітэту рэспублікі рэкамендаваць яго кнігу ў якасці падручніка для навучэнцаў тэхнікумаў і прафшкол. Нормы Канстытуцыі Рыгор Парэчын разглядае ў цеснай сувязі з аналізам прававога статуса Беларусі як члена федэрацыі СССР, нацыянальнай палітыкі Савецкай улады. Ён даў тлумачэнні важнейшых этапаў развіцця беларускай дзяржаўнасці — абвяшчэнне БССР, дзяржбудаўніцтва ў гады грамадзянскай вайны, уваходжанне ў склад СССР, узбуйненне і раяніраванне рэспублікі, яе герб і сцяг.

Парэчын растлумачыў, што жытнія каласы, якія сталі кампанентам герба БССР (1927 г.), сведчаць пра тое, што наша асноўнае багацце — сельская гаспадарка, а канюшына адлюстроўвае культурны напрамак гаспадаркі альбо яе інтэнсіфікацыю. Дубовая галінка — сімвал лесу, другога асноўнага багацця беларускага народа.

Самае цікавае тое, што, гаворачы пра герб, юрыст арыентуе грамадзян на яго безумоўна стваральны, а не ваяўнічы змест, на яго накіраванасць уперад, у будучыню, а не назад, у далёкае мінулае. Менавіта палітычная перспектыва, стварэнне нацыянальнага багацця датычацца адвечнага паняцця "прагрэс". Гэта і павінна быць адлюстравана ў гербе.

У гісторыі любой нацыі хапала крыві, новыя пакаленні павінны жыць без войнаў, таму ў гербе не павінна быць ніякіх ваенных сімвалаў накшталт мяча, шчыта, вінтоўкі. Рыгор Парэчын лічыў, што герб — сімвал дзяржаўнага суверэнітэту і сімвал новага, больш уладкаванага жыцця, дзе пальма першынства аддаецца матэрыяльнаму і духоўнаму развіццю грамадства.

Адметнай з'явай у галіне юрыдычных даследаванняў Інбелкульта сталі "Запіскі аддзела гуманітарных навук. Працы кафедры сучаснага права" (1929 г.). У гэтым зборніку быў змешчаны артыкул Р.Я.Парэчына "Ідэя беларускай дзяржаўнасці перад утварэннем Савецкай Беларусі", у якім ён асвятляе гісторыю ўтварэння БССР і прыходзіць да вываду, што цесныя эканамічныя і культурныя сувязі рэспублік — асноватворны жыццёвы прынцып, якога прытрымліваюцца беларускія працоўныя масы ў будаўніцтве новага жыцця, у вызначэнні свайго лепшага будучага.

Аднак крытыкі-вульгарызатары палічылі, што яго артыкул наскрозь прасякнуты духам нацыянал-дэмакратызму. Іх насцярожыла тое, што Парэчын упамінае мноства гістарычных імёнаў, многія з якіх у той час — З.Жылуновіч, У.Ігнатоўскі, В.Ластоўскі, Я.Лёсік, — выкрываліся ва ўчыненні "нацпамылак", падазраваліся ў варожасці, у вырысоўванні ганебных нацыяналістычных установак.

У сувязі з гэтым доктар юрыдычных навук В.А.Круталевіч піша: "Адну з такіх установак бачылі ў характарыстыцы Р.Парэчыным умоў абвяшчэння БССР і ролі ў гэтым гістарычным акце некаторых асоб і арганізацый. У той час старанна абыходзілася пытанне аб памылках кіраўніцтва Заходняй вобласці ў нацыянальным пытанні. Больш таго, ленінская ініцыятыва абвяшчэння Беларускай Савецкай Рэспублікі (менавіта суверэннай рэспублікі) прыпісвалася дзеячам Заходняй вобласці, якія адмаўляліся бачыць у беларусах самастойную нацыю і да канца снежня 1918 года (гэта значыць, да пастановы ЦК РКП(б)) былі супраць самавызначэння Беларусі, а пасля абвяшчэння БССР разглядалі гэтую меру як тактычны ўрок, звязаны са знешнепалітычнымі абставінамі, а не з асноватворнымі прынцыпамі вырашэння нацыянальнага пытання ў краіне".

Прыдзірлівая, ненавуковая крытыка насіла выкрывальны характар, ставіла "каінаву пячатку", пасля чаго даследчык трапляў у ранг падазроных ці "ворагаў народа". Паводле слоў В.Круталевіча, крытыка ў адрас Р.Парэчына паслужыла адной з падстаў для абвінавачвання кафедры сучаснага права ў палітычных памылках. Так і працаваў беларускі правазнаўца з кляймом "ненадзейнага і падазронага".

24 студзеня 1937 года Рыгора Парэчына неабгрунтавана арыштавалі і пасадзілі ў турму. У чэрвені 1938 года Ваенная калегія Вярхоўнага суда СССР прыгаварыла яго да вышэйшай меры пакарання, 28 чэрвеня кваліфікаваны юрыст Р.Я.Парэчын быў расстраляны ў Мінску. 1 жніўня 1957 года ён рэабілітаваны пасмяротна.

Добра, што да ўсіх нас, да сваіх землякоў вярнулася імя чалавека, які зразумеў сваю адказнасць за развіццё ўласных здольнасцей, які даследаваў складаныя адносіны асобы і грамадства, далучаў людзей да юрыдычнай навукі, вучыў іх паважаць сваю Канстытуцыю. Сучасным грамадзянам, якія імкнуцца жыць па законах права, трэба памятаць пра вялікія ахвяры, якія сталі вынікам беззаконня і узурпацыі ўлады.

Эдуард КАРНІЛОВІЧ, кандыдат гістарычных навук.

■ На карце Міншчыны

ЦІМКАВІЧЫ

Гэта адна з самых старэйшых у Капыльскім раёне вёсак, цэнтр сельсавета, саўгаса. Яе ўзнікненне адносіцца да XV стагоддзя. У першай палове XVII стагоддзя вёскай валодалі Сапегі, затым яна перайшла да Палубінскага. З канца XVII і на працягу ўсяго XVIII стагоддзя маёнтак належаў Радзівілам. Тады ў гэтых мясцінах вялася фальварачна-паншчынная гаспадарка.

Першы запіс у інвентарах зроблены ў 1622 годзе. На жаль, не надта падрабязны. Толькі ў інвентары фальварка Скіп"ёва і Скіп"ёўскай воласці ад 28 ліпеня 1638 года прыведзены запісы пра пабудовы панскага двара Трыбушкі. Жыў ён няблага: меў прасторны дом, сад, гасцёўню, шмат пабудоў гаспадарчага прызначэння. Ды і жыўнасці было нямала: 6 кароў, 38 авечак, 6 свіней, 15 падсвінкаў і г.д.

Побач знаходзілася сажалка з плацінай, быў пабудаваны млын. Усё гэта дасягалася за кошт працы іншых. Сяляне жорстка эксплуатаваліся. З "чыншавай засеянай валокі" плацілі 3 капы літоўскіх грошаў, бочку жыта, столькі ж аўса. Акрамя таго, 12 разоў на год выходзілі талакой на сенакос і жніво. Калі ў сялян меліся пчолы, мёд-сырэц дзяліўся папалам: адна частка — уладальніку, другая — панскаму дому.

З інвентара мястэчка Цімкавічы і Цімкавіцкай воласці, датаванага 29 кастрычніка 1761 года, можна даведацца, што павіннасць неслі і мясцовыя ткачы:"Кожны з іх павінен выткаць з панскага льну штуку палатна. Калі б хто-небудзь наткаў болей, то за кожную штуку Цімкавіцкі панскі двор павінен заплаціць па 5 злотых".

Становішча ў параўнанні з іншымі, можна сказаць, прывілеяванае. Да таго ж ткачы вызваляліся ад "пабелкі, пракаткі палатна і прадстаўлення лішкаў на ўсадку для продажу". Гэтым займаўся панскі двор. Вызваляліся ткачы і ад талок, земляных работ, дастаўкі пісем. Хіба, калі здаралася якое-небудзь бедства, тады і ткачоў маглі прыцягнуць да любой павіннасці.

Пра гісторыю ткацтва ў Цімкавічах расказвае артыкул К.Чорнага "Слуцкія сурвэты", апублікаваны ў дзесятым нумары часопіса "Беларусь" за 1945 год, як вядома, пасля смерці пісьменніка. Прыкладна ў 1851 годзе мясцовыя ўладальнікі Радзівілы ўвялі для некаторай часткі прыгонных сялян незвычайную павіннасць. Яны вызваляліся ад працы на панскім полі і прызначаліся ткаць сурвэты. Зразумела, падбіраліся тыя, хто меў да гэтага здольнасці. Жаданне развіваць ткацтва ў Радзівілаў з"явілася невыпадкова. Бываючы часта ў Заходняй Еўропе, яны бачылі, якой папулярнасцю карыстаюцца там прыгожыя вырабы з ільну.

Відаць, асобныя цімкавіцкія майстры праходзілі вучобу ў ткацкіх майстэрнях Расіі, а магчыма, выязджалі за мяжу. Як бы там ні было, а неўзабаве нехта Міхалевіч з Агароднікаў /іх з Цімкавічамі раздзяляе невялікая рачулка/, навучыўшыся вырабу сурвэтаў, быў прызначаны майстрам, якому пабудавалі спецыяльную майстэрню. Міхалевіч вучыў ткацтву юнакоў і дзяўчат з Цімкавіч, навакольных вёсак — Крывасёлак, Комсіч, Браткава, Агароднікаў... У самой майстэрні часцей працавалі мясцовыя людзі, а паколькі месца не хапала, некаторыя ткалі дома. У вызначаны тэрмін павінны былі здаць пэўную колькасць вырабаў. У пачатку XX стагоддзя цэлыя вёскі Капыльшчыны ператварыліся ў своеасаблівыя цэнтры ткацтва.

Цудоўнымі ткачамі з"яўляліся і родзічы пісьменніка К.Чорнага — па бацькавай лініі — Раманоўскія, па лініі маці — Парыбкі. Абрус, вытканы Глікерыяй Раманоўскай, маці літаратара, стаў экспанатам музея К.Чорнага ў Цімкавічах.

Дарэчы, пра К.Чорнага... Нарадзіўся ён, як вядома, у колішнім маёнтку Боркі непадалёку ад Цімкавіч 24 чэрвеня 1900 года, бацькі былі парабкамі пана Эдварда Вайніловіча. Зімой 1908 года сям"я асталявалася ў Цімкавічах. Бацька займаўся сталярствам, а маці ткала сурвэты. Стаўшы пісьменнікам, Раман Карлавіч пастаянна наведваўся ў вёску, любіў гутарыць з землякамі. Менавіта адсюль вытокі яго знакамітага прызнання:"Чалавек — гэта цэлы свет". К.Чорны таксама прызнаваўся, што пра Цімкавічы і цімкаўцаў можна расказваць бясконца. Прататыпы яго твораў жылі ў тых жа Цімкавічах, Пузаве /цяпер Вясёлае/, Комсічах, Крывасёлках /цяпер Навасёлкі/...

У рамане "Трэцяе пакаленне" ўгадваецца дакументальная аснова. Як вядома, сястра бацькі пісьменніка Марыля Раманоўская была ганарлівая, сквапная. Служыла пакаёўкай у кудзінавіцкім маёнтку пана Яблонскага, сабрала грошай, змагла купіць зямлю. Выйшла замуж за аканома Рыгора Сухавея. Нанялі парабкаў. Сам Сухавей стаў... панам Гжэгажам. А тут рэвалюцыйныя падзеі...

Характэрна наконт прывязанасці К.Чорнага да бацькоўскай зямлі прызнанне, што занатавана ў яго "Дзённіку..." 2 ліпеня 1944 года: "Учора ўночы паведамілі ў зводцы, што ўзялі Цімкавічы, Вялікую Раёўку, Жавалкі. Родныя мае мясціны. Як мая душа рвецца туды! Яна заўсёды там. Там жывуць усе мае персанажы. Усе дарогі, пейзажы, дрэвы, хаты, чалавечыя натуры, пра якія калі-небудзь пісаў. Гэта ўсё адтуль, сапраўднае".

Адным словам, багатая гісторыя ў Цімкавіч. На жаль, далёка не ўсе яе матэрыяльныя помнікі дайшлі да нашых дзён. У 1985 годзе не стала і цімкавіцкага храма — згарэў. Чаму так здарылася, ніхто асабліва і не разбіраўся. А гэта ж быў касцёл Святога Міхаіла, адзін з самых выдатных помнікаў архітэктуры не толькі Беларусі, а і ўсяго славянства. Польскія даследчыкі, уражаныя аздабленнем яго інтэр"еру, параўноўвалі Цімкавіцкі храм з Францысканскім касцёлам у Кракаве, аформленым сусветна вядомым жывапісцам Станіславам Васпяньскім. Над мастацкім аздабленнем гэтага помніка драўлянага беларускага дойлідства працаваў таксама чалавек знакаміты — Францішак Бруздовіч.

Цімкавіцкі храм быў пабудаваны ў 1647 годзе. Спачатку гэта быў касцёл, потым яго перарабілі ў царкву. Калі будынак пачаў разбурацца, сяляне, шляхта, мяшчане сабралі сродкі на рэстаўрацыю. Дзеля гэтага і запрасілі ў Цімкавічы Ф.Бруздовіча, вядомага мастака-афармiцеля. Ён працаваў у Цімкавічах у 1905 — 1908 гадах. На той час храмам валодала Міхаліна Гарватава, якая паходзіла з роду Вайніловічаў і была адной з самых багатых на Капыльшчыне. Яна таксама выдзеліла шмат грошай на рэстаўрацыю.

У афармленні Ф.Бруздовіч ішоў ад беларускага фальклору. Імкнуўся ўнесці ў роспіс элементы, зместам звязаныя з паўсядзённасцю, а таксама падказаныя шчодрай фантазіяй. Біблейскія сюжэты ён выкарыстоўваў па неабходнасці. У храме было сем карцін падобнага зместу.

Пра выгляд храма яскрава сведчаць уражанні тых, каму ў ім давялося пабываць. У прыватнасці, мастацтвазнаўца М.Раманюк пісаў: "Раслінныя і геаметрычныя ўзоры ўсцілалі сцены, столь, калоны, ліштвы, дзверы, пераходзілі на ручнікі — стваралі радасную, каларытна насычаную гаму інтэр"ера. І калі чалавек пераступаў парог храма, то, здавалася, ён трапляў у дзівосны свет казкі, дзе колер, малюнак бліскуча аб"яднаныя натхненнем".

У самым цэнтры Цімкавіч, на вуліцы Нясвіжскай, захаваліся капліца і брама-званіца, узведзеныя ў другой палове XIX стагоддзя ў гонар адмены прыгоннага права. Яны належаць да так званай архітэктуры малых форм і ахоўваюцца як помнікі. Капліца — квадратны ў сваёй аснове будынак з шатровым, гонтавым дахам. Брама-званіца размешчана побач з капліцай. Яна мала чым розніцца ад аналагічных збудаванняў у іншых населеных пунктах рэспублікі. Двух"ярусны будынак прамавугольнай формы накрыты двухсхільным дахам. У ніжнім ярусе быў шырокі праезд, які цяпер замураваны.

Устаноўлены ў Цімкавічах і мемарыяльны знак, які нагадвае, што ў 1923 — 1940 гадах тут размяшчаўся штаб 17-га Чырванасцяжнага Цімкавіцкага пагранічнага атрада. Ён ахоўваў 154 кіламетры 464 метры колішняй дзяржаўнай граніцы з Польшчай. Дарэчы, у гэтым атрадзе служыў Андрэй Кіжаватаў, легендарны герой абароны Брэсцкай крэпасці. У 1940 годзе атрад перамясціўся ў горад над Бугам. На паўднёва-ўсходняй ускраіне Цімкавіч знаходзіцца магіла трынаццаці пагранічнікаў, якія загінулі ў 1923 і 1939 гадах. У 1959 годзе на магіле пастаўлена стэла і сімвалічны пагранічны слуп з бетону. Непадалёку ёсць абеліск у памяць 900 мірных грамадзян, закатаваных і спаленых у 1942 годзе гітлераўцамі.

Дарэчы, дзякуючы намаганням колішняга дырэктара цімкавіцкай СШ імя К.Чорнага, у Цімкавічах, у школе быў створаны музей пагранічнікаў. З сярэдзіны 60-х гадоў працаваў і літаратурны музей К.Чорнага, якому пазней быў нададзены статус дзяржаўнага. Цяпер гэта філіял Літаратурнага музея Беларусі. Увогуле, З.Раманенка сабрала шмат матэрыялаў, што тычацца культурнага жыцця ў тутэйшых мясцінах. Яшчэ ў 1918 годзе ў Цімкавічах узнік драматычны гурток. Ставіліся "Антон Лата" Я.Коласа, "Паўлінка" Я.Купалы, "Юбілей" і "Раніца дзелавога чалавека" А.Чэхава. Актыўны ўдзел у самадзейнасці прымалі і пагранічнікі. Байцы, камандзіры стварылі і свой драматычны гурток. Ездзілі ў 1936 годзе нават выступаць у Маскву.

"Для адказнай паездкі, — успамінала жонка пагранічніка Алена Міхайлаўна Фёдарава, — калектыў рыхтавалі спецыяльна запрошаныя ў якасці кансультантаў І.І.Любан /ён працаваў з хорам/ і Л.П.Александроўская /рыхтавала салістаў/. Дарэчы, у Крамлі А.Фёдарава разам з Л.Александроўскай выконвала "на біс" песню "А ў полі вярба".

24 мая 1967 года тэатральнаму калектыву з Цімкавіч было прысвоена званне народнага тэатра. Пры ім пачала працаваць спецыяльная студыя юных талентаў.

Шкада, што пра цімкаўскіх артыстаў ужо не ідзе колішняя слава. Не працуе і музей К.Чорнага — усё працягваецца і працягваецца ў ім рамонт. Што ж, бадай, гэта вынік той бездухоўнасці, якая апанавала нас апошнім часам. Як кажуць, не да песень. Толькі б выжыць. Веру — выжывем! Выжывем, разумеючы, што ў любы час без культуры немагчыма. Асабліва там, дзе такая багатая гісторыя.

Алесь МАРЦІНОВІЧ, пісьменнік. Капыльскі раён.

Марысіны "анекдоцікі"

Нядаўна на рынку ў райцэнтры цётка Марыся прадавала трускалкі. Аддала поўненькае вядро нейкаму вайскоўцу за паўцаны. І пакуль ішлі мы з ёю на аўтобусную станцыю, расказала вясковыя навіны.

СЕРВІС

Нейк наш Алесь Залёцік рыдлёўку купіў. І смех і грэх. Хто б раней шукаў такі тавар: у сельмагу цэлая куча іх ляжала. Купляй — не хачу.

Але давайце па парадку. Увосень карчаваў Алесь у агародчыку вішняк і зламаў адзіную рыдлёўку. Без яе ж, як без рук. Жонка ўсыпала таду перцу свайму роднененькаму. Ну, атрымаў ён пенсію і паехаў у райцэнтр. Дык аказалася, што рыдлёўку ў дэфіцыце. У адным з магазінаў, дзе Алесь асабліва напіраў на правы пакупніка (казаў, што ляжа касцьмі, але не выйдзе без пакупкі), да яго падышоў малады хлопец у чорных акулярах: "Наш кааператыў прадае рыдлёўкі. Па цэнах, што ніжэй за рынкавыя. Хадзем са мною".

Пайшлі. У вялікай будынне (расказваў потым Алесь) шмат розных тавараў ён убачыў: чайнікі, пыласосы, сярпы. І рыдлёвак тых ляжала мо паўтысячы. Алеся пасадзілі на мяккую канапу, уключылі музыку. Пачаставалі чаем і духмянай цыгарэтай.

Алесь плюнуў і адвярнуўся, калі глянуў на сцены, якія былі абклеены карцінамі з голымі дзяўчынамі, рознымі бутэлькамі з незразумелымі надпісамі. Зрэшты выбраў ён сабе рыдлёўку, без сучкоў на чаранку, палез па кашалёк, каб разлічыцца. Дзяцюк спытаў, колькі ў яго грошай? І пачуўшы адказ, сказаў: "Вы — не наш кліент. Да кошту рыдлёўкі мы дабаўляем расходы па сервісу".

Хацеў Алесь узяць яшчэ жончыну пенсію ды зноў паехаць да кааператараў, толькі тая не згадзілася. Іх дачка Зіна, што у Брэсце жыве, прыязджала на адпачынак і прывезла рыдлёўку. Во, калі ж радасці было ў сям'і!

АЛЬЦЕРНАЦІВА

Я дык і слова гэтага добра не разумею. Суседка Юзя растлумачыла, што яно розныя думкі супярэчлівыя абазначае. Кажа, да свірня адны ходзяць роўнай і гладкай дарогай, а другія напрасцяк цераз грэблю шыбуюць. Тыя і другія выходзяць туды, куды трэба.

Дык паслухайце пра гэты свірань. Нядаўна кладаўшчык Міхась Боцік на пенсію пайшоў. Хітры быў, зладзюкаваты. Сам хапаў усё, што хацеў, і начальству даваў. Паперы, праўда, заўсёды трымаў у парадку: ніхто не мог прыкапацца.

На праўленні старшыня калгаса рэкамендаваў зрабіць новым кладаўшчыком уласнага сваяка — Хвядоса Лукашыка. Хваліў яго. Гаварыў, што граматы вялікай, што іголка не прападзе, усё ў парадку будзе. Але ж і сярод праўленцаў сёння дэмакраты розныя развяліся. Кажуць, у іх ёсць альцернацыва Лукашыку, ключы ад склада трэба аддаць Віцьку Верхагляду. Бо ён з галавою хлопец. Дарма, што ў турме сядзеў два гады за хуліганства. Цяпер, кажуць, перайначыўся, рахманым стаў.

Прагаласавалі за Верхагляда. Той з радасцю прыняў партфель. Новы замок на дзвярах павесіў, дзірку ў столі залапіў. Праз які месяц ці два старшыня ў адпачынак паехаў. У вёсцы пачалі заўважаць, што ў свірні ноччу свеціцца акенца. І песні нясуцца адтуль і машыны легкавыя ля сцяны туляцца. Нейкія дзяцюкі незнаёмыя ў жоўтых штанах усё Віцьку шукаюць.

Адным словам, як прыехаў старшыня, дык і турнулі Верхагляда. Кажуць, рэвізоры вельмі шмат чаго там раскапалі. Не хапіла дзесяць мяхоў грэчкі, некалькі скрынак абліцовачнай пліткі, цвікоў, фарбы. Мусіць, Віцьку будуць зноў судзіць. Вось вам і альцернаціва.

ПАРАХНЯ

Развучыліся сёння многія працаваць, лайдакоў шмат стала. Раскажу пра нядаўні выпадак у нашай Альхоўцы. У час навальніцы вецер зламаў ля свінарніка старую таполю. Загарадзіла яна дарогу. Прыехалі на расчыстку чалавек мо пяць мужчын. Трактар з прычэпам падышоў, аўтакран. Тыркаліся, тыркаліся гэтыя работнічкі з бензапілою, рады не могуць даць. Нешта там зламалася.

Сядзелі ў цяньку да абеду, у карты гулялі. Потым бяжыць адзін з іх, Бронік Цыбулька, да мяне, просіць, каб гарэлкі прадала. Мяне як узарве: вам жа, кажу, у бухгалтэрыі павінны налічыць грошы, вы ж на працы лічыцеся. Бронік рагоча: "Не хвалюйцеся. Брыгадзір усё роўна налічыць сярэднядзённую зарплату. Дрэва, бачыце, хоць з парахнёй, але не паддаецца".

Недзе пад вечар трактар і аўтакран паехалі ў бок гаража. П"яныя работнікі разбрыліся дадому. Невядома, колькі б яшчэ таполя ляжала на дарозе. Але мой сусед Адам Яўсейчык з сынам за якую гадзіну пілою-двухручкай парэзалі дрэва на кавалкі, перавезлі на свой двор. Цяпер будзе ім дроў на паўзімы.

Запісаў Канстанцін ПРЫЁМКА.

Другі год на Беларускім аўтамабільным заводзе праводзіцца конкурс "Завадчанка". Сёлета гэта высокае званне аспрэчвала трыццаць чалавек. Пераможцай выйшла кантралёр Ларыса Федорыстава, якая ўзнагароджана тэлевізарам.

На здымку: "Завадчанка-94" Ларыса ФЕДОРЫСТАВА.

Фота Міхаіла ЛУШЧЫКА.

■ Сярод кніг

З ПЕРШАЙ — У ЛАЎРЭАТЫ

Перада мною некалькі кніг доктара філалагічных навук, члена-карэспандэнта АН Беларусі, пісьменніка Міхася Мушынскага. Усе яны прысвечаны праблемам сучаснай літаратурна-мастацкай крытыкі. Аўтар паспяхова распрацоўвае некаторыя аспекты беларускага літаратуразнаўства. Напісаў творчыя партрэты М.Багдановіча, М.Гарэцкага, І.Замоціна, Я.Коласа — пачынальнікаў беларускай гісторыка-літаратурнай навукі. М.Мушынскі склаў праграму-канспект па беларускай літаратуры для VIII-XI класаў сярэдніх школ. У колах навукоўцаў добра вядомае і імя яго жонкі Тамары Фёдараўны, старшага навуковага супрацоўніка НДІ адукацыі Беларусі, кандыдата педагагічных навук. Пасля заканчэння БДУ працавала ў школах Мінска, гарадскім інстытуце ўдасканалення настаўнікаў. Восем гадоў таму назад абараніла дысертацыю па тэме "Фарміраванне асобасных адносін да літаратурнага твора як сродак узбагачэння маральнага вопыту". Выдала манаграфію "Мастацкая літаратура і самарэалізацыя асобы". Напісала нямала артыкулаў па праблемах выкладання беларускай і рускай літаратур. Глыбока даследавала творчасць Максіма Гарэцкага, Міхася Зарэцкага і іншых пісьменнікаў.

А зусім нядаўна ў "Бібліятэцы часопіса "Маладосць" выйшла кніга Таццяны Мушынскай "Гаркавы смак ісціны". Гэта дачка Міхаіла Іосіфавіча і Тамары Фёдараўны. Маладая літаратарка адразу стала лаўрэатам — часопіс "Маладосць" прысудзіў ёй прэмію за лепшую кнігу 1993 года. Аб чым жа яна? Як адзначаецца ў анатацыі, на геаграфічнай карце свету хутка застанецца зусім мала краін, дзе не гастраляваў бы з вялікім поспехам беларускі балет. Маршруты трыумфальных вандровак яго трупы прайшлі праз Іспанію, Партугалію, Грэцыю, Югаславію, Англію, Германію... Аўтар на канкрэтных прыкладах расказала пра гаркавы смак ісціны балетнага мастацтва.

Цікава напісаны нарыс "Агонь душы і сэрца жар". Ён пра галоўнага балетмайстра Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Беларусі народнага артыста СССР Валянціна Елізар"ева.

"...Упрыгожыць любую трупу свету" — так названы матэрыял, у якім аўтар расказвае пра народную артыстку Беларусі, балерыну Інесу Душкевіч. А нарыс "Танцоўшчык рэдкага таленту" прысвечаны Віктару Саркісьяну. На высокім прафесійным узроўні напісаны артыкулы пра артыстаў Ніну Паўлаву, Уладзіміра Іванова, Вольгу Лапо, Таццяну Яршову, Таццяну Шаметавец і іншых.

У кнізе "Гаркавы смак ісціны" праз канкрэтных людзей глыбока і праўдзіва паказаны феномен харэаграфічнага мастацтва, якое расказвае пра свет чалавечай душы, чалавечых пачуццяў і думак мовай пластыкі, жэстаў і рухаў, фарміруе артыста балета як чалавека прыгожага, дужага, дасканалага ва ўсіх адносінах.

Дарэчы, гэта найбольш поўнае выданне пра людзей, якія з"яўляюцца зоркамі першай велічыні сучаснага беларускага балета.

Уладзімір КОБРЫН.

Николай АЛТУХОВ

Папоротник

Захохочет иной биолог,
Если скажешь,
Что каждый год
Где-то в диких чащобных долах
Ночью папоротник цветет.

Я услышу доклад о спорах,
О генетике заодно,
И о неучах,
У которых
Предрассудков полным-полно.

Понимаю любую фразу,
Перед фактами я в долгу,
Только я
Без волшебных сказок
Жить, наверное, не смогу.

На Купалье я до рассвета
Проброжу, обалдев почти.
Не найти мне
Цветок заветный,
Счастье, видимо, не найти.

Чудесами полна природа
И пускай я найти не смог,
Может, кто-то,
А может, кто-то
Лучезарный найдет цветок.

Я лесным надышусь настоем,
С умиленьем приму восход.
Жить на этой земле не стоит,
Если папоротник не цветет.

■ Футбол

ЁСЦЬ І СЕНСАЦЫІ

У нядзелю праведзена шэсць матчаў чэмпіянату Рэспублікі Беларусь па футболу ў першай лізе.

Першы радок турнірнай табліцы захаваў за сабой віцебскі КІМ. У трэцім туры з лікам 1:0 футбалісты гэтай каманды перамаглі землякоў з «Лакаматыва» і маюць цяпер шэсць ачкоў.

Пяць мячоў было забіта ў Магілёве, дзе «Днепр» прымаў футбольны клуб «Маладзечна». Госці азмрочылі прыхільнікаў «Дняпра», выйграўшы ў яго з лікам 3:2. У маладзечанцаў пяць ачкоў — дзве перамогі і адна нічыя.

Да сенсацыйных можна аднесці і вынік матча ў Бабруйску, дзе «Фандок» прымаў дынамаўцаў Брэста. Гаспадары поля нанеслі паражэнне камандзе з берагоў Буга з лікам 6:1.

Нечаканым можна лічыць і вынік сустрэчы паміж «Дынама-93" і гродзенскім »Нёманам". На сваім полі мінчане пацярпелі сакрушальнае паражэнне — 1:4.

Салігорскі «Шахцёр» гуляў у гасцях з «Гомсельмашам». Там зафіксавана нічыя — 1:1.

Бліжэй да сярэдзіны турнірнай табліцы перамясціўся лідскі «Абутнік». На сваім полі дэбютанты першай лігі з лікам 1:0 перамаглі тарпедаўцаў Магілёва.

Учора праведзены яшчэ два матчы трэцяга тура. Сустракаліся «Ведрыч» (Рэчыца) — «Дынама» (Мінск) і «Шыннік» (Бабруйск) — «Тарпеда» (Мінск).

Гульні чацвёртага тура адбудуцца 1-га жніўня.

НА ПРАМЕЖКАВЫМ ФІНІШЫ

У чэмпіянаце Мінска, дзе выступае чатырнаццаць каманд, завяршыліся гульні першага круга.

Пасля трынаццаці матчаў лідзіруе «Арбіта» з мінскага аб"яднання «Інтэграл» — 21 ачко. Па 19 ачкоў набралі каманда «Тарпеда» і футбалісты вышэйшага ваенна-інжынернага вучылішча. Да лідэраў з шаснаццаццю ачкамі прымыкаюць «Гарызонт» і каманда вагонарамонтнага завода.

НА ЧЭМПІЯНАТ ЕЎРОПЫ

Юнацкая зборная Беларусі выехала ў Іспанію, дзе пройдзе чэмпіянат Еўропы сярод футбалістаў да васемнаццацігадовага ўзросту.

На першым этапе наша каманда правядзе тры матчы ў групе. Яе сапернікамі будуць зборныя Германіі, Іспаніі і Расіі.

Галоўны трэнер беларускай каманды Аляксандр Башмакоў запрасіў для ўдзелу ў чэмпіянаце ігракоў з многіх клубаў. Сярод іх варатар Андрэй Дрозд з мінскай «Атакі-ауры», абаронца Аляксей Шушкевіч з барысаўскай «Фамальгаут», паўабаронца Уладзімір Макоўскі з «Маладзечна» і іншыя маладыя футбалісты.

ПЕРШЫЯ ПАЎФІНАЛЬНЫЯ

Праведзены першыя паўфінальныя матчы розыгрышу Кубка вобласці па футболу.

На стадыёне Першай мінскай птушкафабрыкі каманда «Белыя росы» ўступіла «Свіслачы» з Мар"інай Горкі — 1:2, а «Сантанас» з вёскі Самахвалавічы Мінскага раёна нанёс паражэнне смалявіцкаму «Крышталю» — 2:0.

Паўторныя матчы адбудуцца 27 ліпеня.

Фінал Кубка вобласці назначаны на 3 жніўня.

(Наш кар.).

ХАТНІ ЭКРАН

26 ліпеня, аўторак

Беларускае тэлебачанне

15.30. Мост.
16.00. Эканамікст.
16.10. "Незалежнасць — гэта роздум напярэдадні свята.
16.30. "Беларускія напевы".
17.00. Урачыстае пасяджэнне і канцэрт, прысвечаныя Дню Незалежнасці.
19.55. Кантакт.
20.00. Калыханка.
20.25. Панарама.
21.00. Закрыццё III Міжнароднага музычнага фестывалю "Славянскі базар-94".
21.55. Пяць хвілін на жарты.
22.00. Пад купалам Сусвету.
22.10. НІКа.
22.25. Надвор'е.
22.35. "Славянскі базар-94".
23.40. Чэмпіянат свету па матагонках.

Канал "Астанкіна"

15.30. Гульні Добрай волі.
17.25. Актуальная публіцыстыка.
17.55, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гульні Добрай волі.
20.45. З першых рук.
21.00. "Ноч святога Лаўрэнція" (Італія).
23.10. Хіт-парад "Астанкіна".
23.55. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

15.20. Студыя "Рост".
15.50. Там-там навіны.
16.05. Новая лінія.
16.50. Антракт. Сафія Ратару.
16.55. Не быць дыназаўрам.
17.15. "Размова ў дарозе". У.Лакшын.
18.00. Свята кожны дзень.
18.10. L-клуб.
19.25. Падрабязнасці.
19.35. На Гульнях Добрай волі.
20.30. Кур'ер Гульняў Добрай волі.
21.00. "Славянскі базар-94". Закрыццё III Міжнароднага музычнага фестывалю.
22.20. Аўтаімгненне.
22.25. Зоркі гавораць.
22.35. "Славянскі базар-94". Працяг трансляцыі.
23.40. Сусветная ліга па валейболу.

27 ліпеня, серада

Беларускае тэлебачанне

9.05. "Ансамбль танца Рэспублікі Беларусь".
9.45. "Першая гістарычная..." Да выхаду першага тома беларускай гістарычнай энцыклапедыі.
10.15. "Жыву і памятаю"
11.10. Студыя "Тэлесябрына".
12.00. "Край". Рабінзанада доктара Руселя.
12.30. Майстэрня.
12.50. "Край". Рабінзанада доктара Руселя (Мікалай Судзілоўскі). Частка 2-я.
13.10. "Сад".
14.35. Канцэрт майстроў мастацтваў Беларусі.
16.15. "Легенды Белай Вежы".
17.25. "Пяць зорак".
18.25. III Міжнародны музычны фестываль "Славянскі базар-94".
20.30. Кантакт.
20.35. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.35. Пяць хвілін на жарты.
21.40. Пад купалам Сусвету.
21.50. "Люстра вады". Д/ф.
22.00. Святочны канцэрт, прысвечаны Дню Незалежнасці.

Канал "Астанкіна"

8.00. Расійскі дайджэст.
8.15. "Казка пра Камара Камаровіча".
8.25. "Дзікая ружа".
8.55. Клуб падарожнікаў.
9.45. Дзелавы веснік.
10.00, 15.00, 17.00, 20.00, 23.20. Навіны.
15.25. "Вайна гобатаў".
15.50. Дзённік дзіцячага кінафестывалю.
16.10. Адказы.
16.40. Тэлерадыёкампанія "Мір".
17.25. На Гульнях Добрай волі.
17.50, 20.35. Надвор'е.
18.00. Гадзіна пік.
18.25. "Дзікая ружа".
18.50. Эксклюзіў.
19.40. Добрай ночы, малышы!
20.45. Маналог.
21.15. "Бігс" (Італія).
23.30. На Гульнях Добрай волі.
0.10. Бумеранг.
0.40. Прэс-экспрэс.

Канал "Расія"

6.00, 11.00, 15.00, 22.00. Весткі.
8.00. Сусветныя навіны Эй-бі-сі.
8.30. Ранішні канцэрт.
8.45. "Санта-Барбара".
9.35. Чароўны куфэрачак.
9.45. Тэлегазета.
9.50. "К-2" прадстаўляе: "Пацалунак у дыяфрагму".
10.40. Сялянскае пытанне.
15.20. Студыя "Рост". "Чый бок?"
15.50. Там-там навіны.
16.05. Далёкі Усход.
16.50. На Гульнях Добрай волі.
17.55. Чэмпіянат Расіі па футболу. "Спартак" (Масква) — КамАЗ.
19.55. Падрабязнасці.
20.05. Пяць хвілін аб добрым жыцці.
20.10. "Санта-Барбара".
21.05. Фільм-прэм'ер.
21.20. Кур'ер Гульняў Добрай волі.
21.50. Ніхто не забыты.

Праўленне і калектыў работнікаў аблспажыўсаюза смуткуюць з выпадку заўчаснай смерці намесніка старшыні праўлення Белкаапсаюза Мікалая Міхайлавіча КАПЧАНА і выказваюць глыбокае спачуванне родным і блізкім нябожчыка.

8-й канал

26 июля, вторник

18.00. Многосерийный фильм для детей "Карусель".
18.25. Студия "Интекс": "Новости".
18.45. Мультсериал "Вольтрон".
19.10. Телесериал "Лабиринт правосудия": "Двойная игра".
20.00. Студия "Рекорд" представляет мультипликационный фильм.
20.35. Телесериал "Морена Клара", 48 серия.
21.25. Белорусская ассоциация негосударственного телевидения. Репортаж.
21.35. Шанс-приз.
21.40. Фантастика на экране. Студия "Рекорд" представляет художественный фильм.

27 июля, среда

18.00. Многосерийный фильм для детей "Карусель".
18.35. СОЛТЭК. Новости.
19.10. Полицейский сериал "Хилл Стрит Блюз": "Дядюшкина родня".
20.00. Студия "Рекорд" представляет мультипликационный фильм.
20.35. Телесериал "Морена Клара", 49 серия.
21.40. Классика кинематографа. Студия "Рекорд" представляет художественный фильм.

Наш адрас:
220013, гор.Мінск, вул.Б. Хмяльніцкага,10-А,паверх 9, рэдакцыя газеты "Мінская праўда".

ТЭЛЕФОНЫ:
прыёмнай рэдакцыі —68-29-76,
намесніка галоўнага рэдактара —68-25-81,
адказнага сакратара —68-26-48,
сакратарыята —68-26-48,
аддзелаў: Саветаў —68-26-38,
адукацыі і культуры —68-25-76,
сацыяльна-эканамічнага —68-25-43,
грамадска-палітычнага —68-25-42,
інфармацыйна-аналітычнага —68-28-33,
пісьмаў і маральна-бытавых праблем — 68-25-83,
ілюстрацыі —68-25-03,68-26-48,
камерцыйнага — 68-25-86,
бухгалтэрыі —68-26-65.
Тэлефоны карэспандэнцкіх пунктаў:
у Барысаве —(8-277)5-15-61,Вілейцы —(8-271)5-57-86,Нясвіжы—(8-270)5-41-88, Салігорску — (8-210) 2-49-60.

ЗАСНАВАЛЬНІК — Мінскі абласны Савет народных дэпутатаў, 220625, г.Мінск, вул. Энгельса, 4.
"Мінская праўда"— орган Мінскага абласнога Савета народных дэпутатаў.

Намеснік галоўнага рэдактара М.В.КАРОЛЬ.

Рэдакцыя можа друкаваць матэрыялы ў парадку абмеркавання, не падзяляючы пункту гледжання аўтара.
Адказнасць за падбор і дакладнасць апублікаваных фактаў і іншых звестак нясуць іх аўтары.
Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

Час падпісання ў друк: па графіку 22.10. Нумар падпісаны ў 22.00.
Набрана і звярстана на настольна-выдавецкім комплексе "Мінскай праўды". Друкарня выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220013, г.Мінск, пр. Ф.Скарыны, 79.
Тыраж 16600. Індэкс 63923. Зак.№78.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12